

Ekonomická
fakulta
Faculty
of Economics

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Fakulta ekonomická
Katedra účetnictví a financí

Bakalářská práce

Daňové změny, hospodářský a volební cyklus

Vypracovala: Lucie Nováková
Vedoucí práce: doc. Ing. Milan Jílek, Ph.D.

České Budějovice 2017

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

Fakulta ekonomická

Akademický rok: 2015/2016

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Lucie NOVÁKOVÁ**
Osobní číslo: **E14152**
Studijní program: **B6208 Ekonomika a management**
Studijní obor: **Účetnictví a finanční řízení podniku**
Název tématu: **Daňové změny, hospodářský a volební cyklus.**
Zadávací katedra: **Katedra účetnictví a financí**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cíl práce:

Změny ve struktuře a výši zdanění mají významný dopad na ekonomiku. Důležitými faktory, které potenciálně ovlivňují změny daní, jsou hospodářský a volební cyklus. Cílem práce je vypracovat přehled změn ve struktuře a výši zdanění ve vazbě na hospodářský a volební cyklus v České republice.

Rámcová osnova:

1. Daně a daňové struktury. Ekonomické dopady daňových změn. Rozpočtové dopady daňových změn.
2. Role daňové politiky v proticyklické politice.
3. Pohled teorie veřejné volby na zdanění. Rozpočtový politický cyklus.
4. Vývoj daňové struktury v České republice po roce 1993.
5. Zdanění v programech politických stran.
6. Struktura a výše zdanění podmíněná hospodářským a politickým cyklem.

Zdrojem dat budou vládní finanční statistiky Ministerstva financí ČR, Eurostatu, OECD Revenue Statistics, programové dokumenty politických stran, veřejná databáze výsledků voleb Českého statistického úřadu.

Rozsah grafických prací: **dle potřeby**

Rozsah pracovní zprávy: **40-50**

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná**

Seznam odborné literatury:

Doležalová, J. (2010). *Politicko-rozpočtový cyklus v České republice a v Rakousku.* Working Paper 4/2010. Brno: Centrum výzkumu konkurenční schopnosti české ekonomiky.

European Union (2015). *Taxation trends in the European Union. Data for the EU Member States, Iceland and Norway.* Eurostat Statistical Books. Luxembourg: Publications Office of the European Union.

Kubátová, K. (2010). *Daňové teorie a politika.* Praha: Wolters Kluwer.

Láchová, L. (2007). *Daňové systémy v globálním světě.* Praha: Wolters Kluwer.

OECD (2015). *Revenue Statistics 2015,* OECD Publishing, Paris. DOI: http://dx.doi.org/10.1787/rev_stats-2015-en-fr.

Vedoucí bakalářské práce: **doc. Ing. Milan Jílek, Ph.D.**

Katedra účetnictví a financí

Datum zadání bakalářské práce: **8. února 2016**

Termín odevzdání bakalářské práce: **15. dubna 2017**

doc. Ing. Ladislav Rolinek, Ph.D.

děkan

**JIHOČESKÁ UNIVERZITA
V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
EKONOMICKÁ FAKULTA**
Studentská 13 (1)
370 05 České Budějovice

doc. Ing. Milan Jílek, Ph.D.

vedoucí katedry

V Českých Budějovicích dne 8. února 2016

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s §47b zákona č 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 14. dubna 2017

Vlastnoruční podpis autora

Obsah

1.	Úvod.....	2
2.	Přehled literatury.....	3
2.1.	Daně a daňové struktury	3
2.1.1.	Daňové změny a jejich příčiny.....	6
2.1.2.	Ekonomické a rozpočtové dopady daňových změn	7
2.2.	Role daňové politiky v proticyklické politice	10
2.2.1.	Hospodářský cyklus	10
2.2.2.	Opatření fiskální politiky	12
2.3.	Pohled teorie veřejné volby na zdanění	14
2.3.1.	Voliči.....	14
2.3.2.	Politici	15
2.3.3.	Zájmové skupiny	18
2.3.4.	Byrokracie	18
2.3.5.	Politicko-rozpočtový cyklus	19
3.	Cíl a metodika práce	21
4.	Výsledky	25
4.1.	Vývoj daňové struktury v České republice po roce 1993	25
4.1.1.	Sazby daní	26
4.1.2.	Výnosy jednotlivých daní	27
4.2.	Zdanění v programech politických stran.....	32
4.3.	Struktura a výše zdanění podmíněná hospodářským a politickým cyklem	40
6.	Závěr	47
	Summary.....	48
	Seznam použitých zdrojů.....	49
	Seznam použitých zkratk	52
	Seznam obrázků.....	53
	Seznam tabulek	54

1. Úvod

Daňová struktura prochází nepřetržitě od vzniku České republiky vývojem. Na počátku 90. let byly položeny základy standardnímu daňovému systému, jak ho známe dnes. Někdejší daňový systém byl vytvořen pro centrálně plánovanou ekonomiku. Později byly kodifikovány další významné změny vedoucí k přiblížení českého daňového systému požadavkům Evropské unie a dále docházelo k úpravám nedostatků, které se nepodařilo odstranit před platností daňových norem.

Jak už téma této bakalářské práce naznačuje, nebude vycházet pouze z ekonomických věd, důležitý bude též aspekt politologie. Politicko-rozpočtový cyklus je závažné ovlivňování nástrojů fiskální politiky, které mají zajistit vládě znovuzvolení. V práci se blíže zaměřím na příjmovou stranu rozpočtu. Předmětem zkoumání budou změny daní v závislosti na volebním cyklu. Nejde opomenout vliv hospodářského cyklu, jelikož oba cykly jsou důležité pro pochopení zákonitostí hospodářské politiky státu.

Volební cyklus, respektive politicko-rozpočtový cyklus, byl mnohokrát prokázán, a to i v České republice. Byl zkoumán především na straně výdajů státního rozpočtu. V této práci se pokusím tento jev prokázat na nejdůležitějším zdroji příjmů veřejných rozpočtů – na daních.

Pochopení mechanismu vlivu volebního cyklu na zdanění by se mohlo stát dobrým předpokladem k racionálnějšímu rozhodování ve volbách. Jelikož v době vzniku této práce vrcholily politické přípravy na volby do poslanecké sněmovny, detailnější vhled do zmiňované problematiky může umožnit mnohem kritičtější pohled na politické sliby z oblasti zdanění.

První kapitoly textu shrnují teoretický základ nutný k pochopení zkoumané problematiky. Z této teorie vychází další části textu. Těžištěm vlastní práce jsou kapitoly „Zdanění v programech politických stran“ a „Struktura a výše zdanění podmíněná hospodářským a politickým cyklem“. Shrnutí výsledků přináší závěr práce. Součástí práce jsou také přílohy, které doplňují základní informace.

2. Přehled literatury

2.1. Daně a daňové struktury

Dañ je povinná, nenávratná, zákonem určená, neúčelová, neekvivalentní a pravidelně se opakující platba do veřejného rozpočtu. Neúčelovost daně znamená, že není předem stanoveno využití daného výnosu ke konkrétnímu účelu. Neekvivalentnost znamená, že se nárok na protihodnotu nerovná platbě, která byla uhrazena (Kubátová, 2015).

Daně plní dle Kubátové (2015) následující funkce:

- Alokační funkce znamená přenos financí z odvětví, kam jich trh přináší víc, než je optimální, do odvětví, kam jich trh nepřináší dostatek. Jde tedy o vyrovňování disproporcí v tržně alokované úrovni a odstranění externalit. Příkladem můžou být ekologické daně.
- Redistribuční funkce se snaží potírat rozdíly v příjmech mezi bohatými a chudými, respektive nerovnosti v prvotním rozdělení důchodů¹.
- Stabilizační funkce sleduje ovlivňování hospodářského cyklu.

Při tvorbě daňových systémů jsou podle Kubátové (2015) rozhodující následující faktory:

- Ekonomické faktory; jako inflace, nezaměstnanost, bilance zahraničního obchodu, demografická struktura obyvatelstva. U zemí, kde je více osob samostatně výdělečně činných, se více spoléhá na spotřební daně. Naopak, pokud je více zaměstnanců, jako lepší se jeví spoléhání se na daň z příjmů.
- Faktory politické, protože daňové zákony jsou schvalovány politiky. Daně tedy mohou být ovlivňovány politickou stranou – levicovou nebo pravicovou. Všechny politické strany budou shodně prosazovat jiná opatření před volbami a po volbách.

Před volbami je obvyklé prosazování snižování daní. Krátce po volbách strany realizují některé změny dle volebního programu. Později se snaží úpravám vyhýbat (Kubátová & Vítek, 1997).

¹ Nerovnost rozdělení v důchodech obyvatelstva vyjadřuje Lorenzova křivka, měření těchto rozdílů zajišťuje Giniho koeficient. Blíže například (Macáková, 2002). Redistribucí jsou důchody zvýšeny o transferové platby a sníženy o daně (Macáková, 2002).

- Faktory kulturně-historické jsou stále významným faktorem, který daňové systémy ovlivňuje navzdory probíhající harmonizaci v rámci EU. Do popředí zde vystupuje také daňová morálka. V zemích, kde je tato morálka slabá, jsou ve větší míře využívány nepřímé daně na úkor daní přímých.
- Faktory administrativně-institucionální: před schválením zákona jeho podobu upravuje vláda, prezident, parlament, senát, byrokracie. Byrokracie – úředníci nakonec rozhodují o efektivnosti zákona, jelikož politici spoléhají na jejich odborné znalosti plynoucí z delšího funkčního období.

Daňová kvóta umožňuje srovnání výše daňového zatížení jak v čase, tak i místě. Vyjadřuje poměr daňových příjmů k HDP.

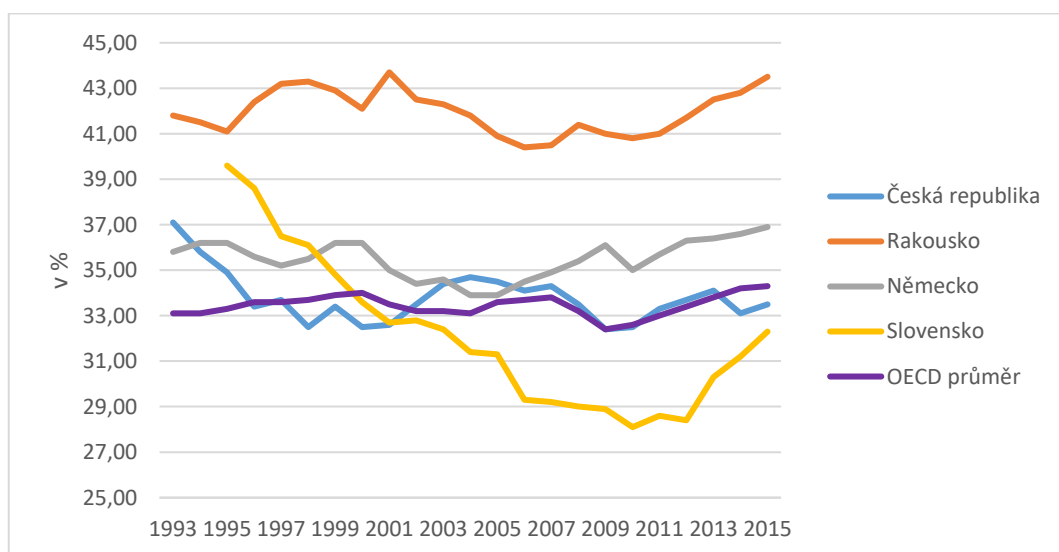
$$\text{Daňová kvóta} = \frac{\text{příjmy z daní}}{\text{HDP}} * 100$$

Daleko výstižnější je ovšem upravený ukazatel, který k příjmům z daní přidává také další povinné platby, které nejsou nazývány daněmi. Jedná se hlavně o zdravotní a sociální pojištění, cla a poplatky a další platby daňového charakteru. Nazývá se složená daňová kvóta.

$$\text{Složená daňová kvóta} = \frac{\text{příjmy z daní} + \text{zdravotní a sociální pojištění}}{\text{HDP}} * 100$$

Složená daňová kvóta lépe reflektuje podmínky České republiky, kde je velmi významná položka sociálního pojištění, jak je možné vidět na obrázku číslo 2 a 3.

1 Složená daňová kvóta

Zdroj: OECD Statistics, 2017; vlastní úprava

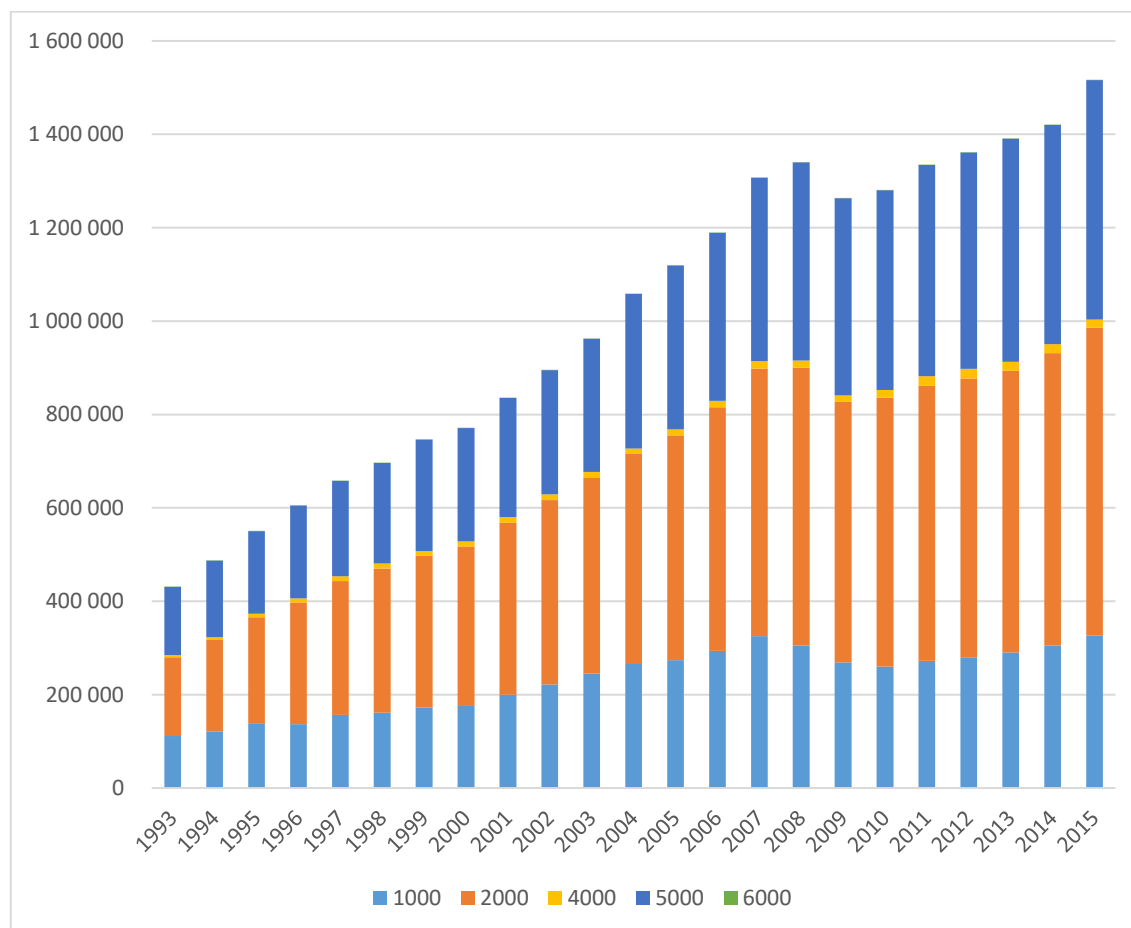
Důležitý pohled je také na strukturu daňové kvóty. K tomuto účelu slouží klasifikace daní dle OECD. Toto třídění daní je možné použít v mezinárodní komparaci.

Základní členění podle klasifikace OECD je následující²:

- Daně z důchodů, zisku a kapitálových výnosů (1000)
- Příspěvky na sociální zabezpečení (2000)
- Daně z mezd a pracovních sil (3000)
- Daně majetkové (4000)
- Daně ze zboží a služeb (5000)
- Ostatní daně (6000)

(Kubátová, 2015)

2 Struktura daňových výnosů dle členění OECD; v mil. CZK

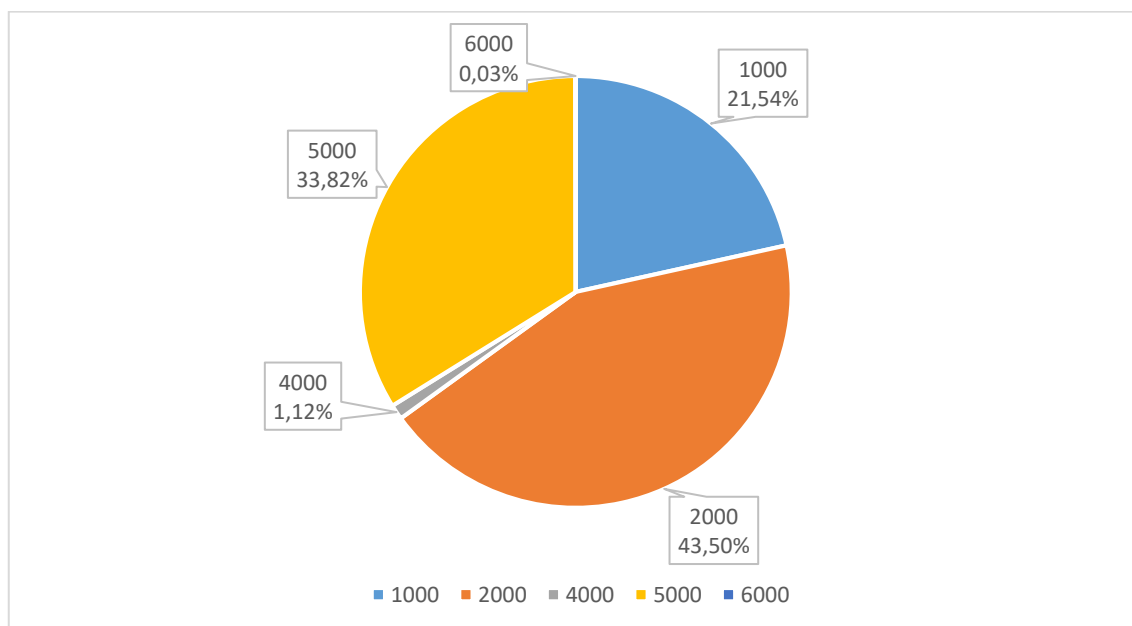

Zdroj: OECD Statistics, 2017, vlastní úprava³

² Podrobnější členění je uvedeno v příloze č. 1 této práce

³ Skupina 6000 je v grafu zahrnuta. Její výnos je oproti ostatním skupinám zanedbatelný, proto není v grafu patrný.

3 Struktura daňových výnosů členěných dle OECD v roce 2015

Zdroj: OECD Statistics, 2017; vlastní úprava

Na obrázku 2 a 3 je zobrazeno porovnání výnosů jednotlivých skupin daní dle klasifikace OECD. Je patrné, že nejvýznamnějšími daněmi jsou daně z příjmů, příspěvky na sociální zabezpečení a daně ze spotřeby (včetně DPH). Malý podíl zabírají daně majetkové. Zbylé dvě skupiny daní, a to daně z mezd a pracovní síly a daně ostatní nejsou v podmínkách České republiky významné. (Daně z mezd a pracovní síly - 3000, tak jak jsou definovány klasifikací OECD, nejsou v České republice zavedeny).

2.1.1. Daňové změny a jejich příčiny

Rozhoduje-li se vláda realizovat daňovou reformu, nebo pouze dílčí změnu, musí vzít v úvahu celou řadu faktorů – ekonomických, sociálních i politických. Důvody a cíle daňových změn mohou být různé, ale jako nejčastější se uvádí Duben (2001):

- Zjednodušit a zpřehlednit daňový systém, který je složitý jak pro poplatníky, tak i správce daní, což se projevuje ve zvýšení nákladů souvisejících se zdaněním, často doplněné o narušení horizontální spravedlnosti.
- Zefektivnit daňový systém tak, aby neovlivňoval chování ekonomických subjektů a nevytvářel neoprávněně nadměrná břemena.
- Podpora specifických ekonomických a sociálních cílů, například ekologických stimulů nebo eliminace šedé ekonomiky. Podpora konkrétních cílů narušuje neutralitu a horizontální spravedlnost systému.

Každá daňová změna způsobí, že část poplatníků relativně prodělá, a to ta část, která na tom před změnou oproti ostatním byla relativně lépe. Proto je pro každou vládu politicky výhodnější realizovat daňovou reformu v období konjunktury, kdy nebudou dotčení poplatníci vnímat změnu tak negativně.

Existují faktory, které mohou realizaci reformy zbrzdit nebo znemožnit. Může to být například komplikovanost daňových systémů. Je-li legislativa jednoduchá, jsou správa a úniky taktéž jednoduché. Roli také hraje počet poplatníků. Dalším faktorem je ekonomické (daňové) propojování jednotlivých zemí – například z iniciativy OECD, EU nebo ze smluv o zamezení dvojího zdanění (Duben, 2001).

Každá daňová změna vyvolá administrativní náklady. Mezi přímé administrativní náklady patří náklady státní správy. Mezi nepřímé patří náklady soukromého subjektu, tj. náklady na vyplnění daňového přiznání, náklady na účetní evidenci aj. (Slaný & Žák, 1999).

Dvořák (2008) uvádí, že politici se nerozhodují pouze v souladu se společenským prospěchem, nýbrž také s individuálními a skupinovými motivy. Snaží se vyhovět požadavkům voličů (pochopitelně také ve vlastním zájmu). Dále uvádí, že pro přijetí opatření vedoucích k poklesu rozpočtových příjmů mohou vést rozumné ekonomické důvody. Například rozložení daňové zátěže na více generací z důvodů realizace nákladných infrastrukturálních investic nebo expanzivní fiskální politika, kdy snížením daní dojde k oživení hospodářského růstu. Často to však není z rozumných důvodů, častějším důvodem je vládní populismus. Úspěšnosti záměru přesunu části daňového břemene pomocí dluhového financování na budoucí generace je dána politickým vlivem této zájmové skupiny, respektive pozicí voliče mediána. V politicky nestabilním prostředí hůře vláda prosadí zvýšení daní, což povede k deficitnímu financování.

2.1.2. Ekonomické a rozpočtové dopady daňových změn

Stát ke své existenci potřebuje peněžní prostředky. Základním zdrojem ve vyspělých ekonomikách jsou daně. Vláda snižuje daněmi disponibilní důchody a mění tak rozhodování ekonomických subjektů (Macáková, 2002).

Příjmy z daní jsou hlavním zdrojem státních příjmů. O výši a struktuře zdanění se pravidelně vede spor mezi vládou a občany (jejich zvolenými zástupci). Jedná se o společenský konsensus. Zvyšováním daní se vláda stává nepopulární, snižováním omezuje rozpočtové prostředky (Němcová & Žák, 1997).

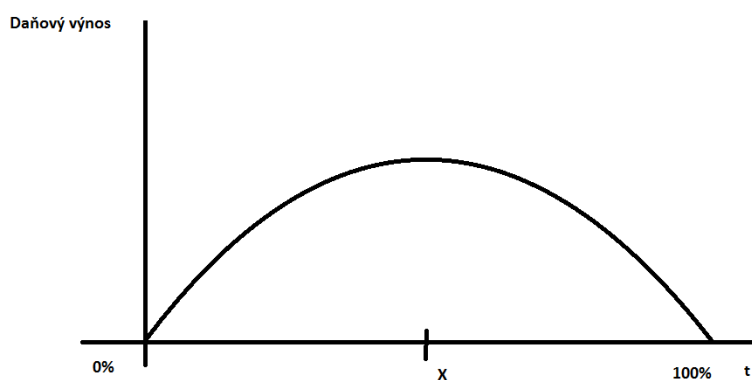
Změny ve zdanění tedy mají vliv jak na rozdělování důchodů a efektivnost využití zdrojů (mikroekonomické účinky), tak na ekonomický růst, nezaměstnanost a cenovou stabilitu (makroekonomické, stabilizační). Jak upozorňuje Slaný a Žák (1999), je při každé změně nutné brát v úvahu efektivnost a s ní spojené nadměrné daňové břemeno.

Každá daň má mimo to dva efekty – důchodový a substituční (neuvažujeme daň paušální). Důchodový efekt znamená přenos části důchodu od ekonomického subjektu do veřejných zdrojů. Substituční efekt je charakteristický změnami preferencí poplatníka. Dojde-li například k nárůstu zdanění práce, poplatník jej nahradí volným časem, výnos daně se proto nezvýší (Slaný & Žák, 1999).

Zvyšování daní naráží na omezení, která souvisejí s nemožností neustále zvyšovat míru zdanění za dosažením vyššího daňového výnosu. Tento jev vysvětluje Lafferova křivka (Kubátová, 1994).

Lafferova křivka vysvětluje vztah mezi daňovou sazbou a daňovým výnosem. Patrné je, že ať bude daňová sazba 0 % nebo 100 %, povede to k nulovému daňovému výnosu. Vrchol Lafferovy křivky (bod X) znamená, že při dané sazbě bude dosaženo největšího daňového výnosu (Hamerníková & Maaytová, 2010).

4 Lafferova křivka

Zdroj: Helísek, 1996

Výše daní má vliv na agregátní poptávku. Snížení daní způsobí, že obyvatelé ze svého důchodu odvedou menší část státu a vyšší disponibilní důchod povede k jejich větší spotřebě. Povede to k růstu HDP, zaměstnanosti i inflace. Ekonomie strany nabídky však tvrdí, že v důsledku snížení daní poroste také agregátní nabídka, ale inflace v tomto případě růst nebude (Hamerníková & Maaytová, 2010).

V 19. století byla aktuální myšlenka laissez-faire, že prosperitu zajistí trh, nikoli stát. Velká hospodářská krize způsobila odklon od této myšlenky a nutnost zásahů přestala být zpochybňována. O míře státních zásahů se vedou spory dodnes. Dva hlavní nástroje státních zásahů jsou monetární a fiskální politika. Obě politiky se navzájem ovlivňují a jsou na sobě silně závislé.

Keynesiánský přístup se začal formovat po Velké hospodářské krizi. Snad největším tehdejším problémem se zdála vysoká a nevládnutelná nezaměstnanost. Keynes jako hlavní příčinu výkyvů agregátních veličin označuje investiční výdaje. Keynes jako podstatné považoval krátkodobé nikoli dlouhodobé měřítko. Doporučoval v době deprese praktikovat expanzivní fiskální politiku, a tak podle Pekové (2008) ovlivňovat hospodářství s cílem redukovat nezaměstnanost a inflaci.

Fiskální politika je taková činnost státu, kdy vláda účelově využívá především státní rozpočet k ovlivňování vztahů mezi veřejným sektorem a ostatními subjekty a k plnění stabilizační politiky (Peková, 2008). Helísek (1996) doplňuje, že fiskální politika ovlivňuje krátkodobě expanzivními opatřeními produkt a zaměstnanost, pohybuje-li se ekonomika pod úrovní potenciálního produktu a plné zaměstnanosti. V opačném případě by byla realizována restriktivní fiskální politika s cílem tlumení růstu cenové hladiny. Při dlouhodobém uplatňování fiskální politiky dochází pouze k růstu cenové hladiny.

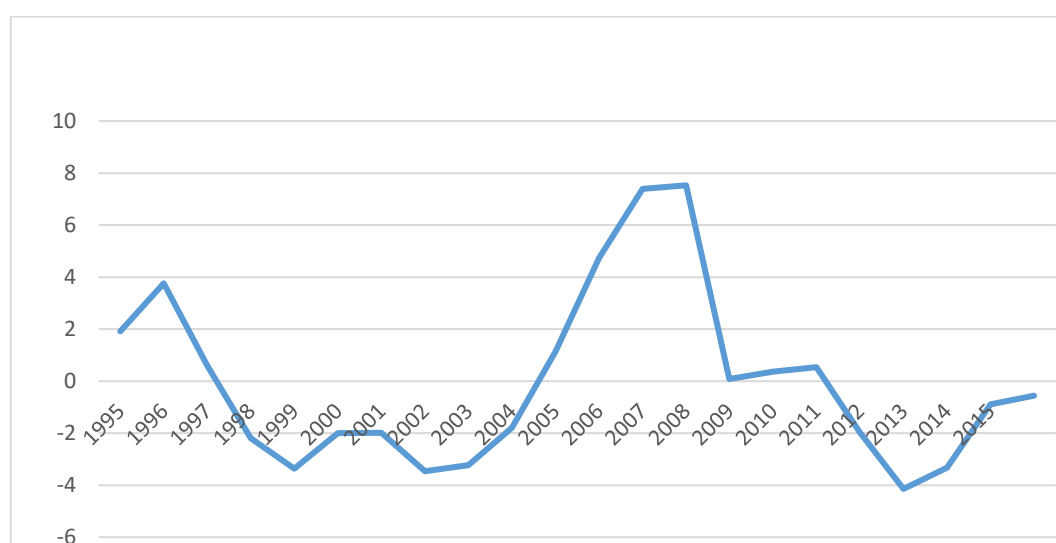
Monetarismus zdůrazňuje význam monetární politiky oproti politice fiskální. Fiskální politiku považuje za málo účinnou. Inflace je v monetaristickém pojetí fenomén, který vzniká po zvýšení množství peněz v oběhu. Zvyšování výdajů státu nebo snižování daní, pokud není hrazeno novými penězi, změní pouze strukturu výroby nebo cen (Kubátová, 1994). Monetární politika řeší otázku peněžní nabídky.

2.2. Role daňové politiky v proticyklické politice

2.2.1. Hospodářský cyklus

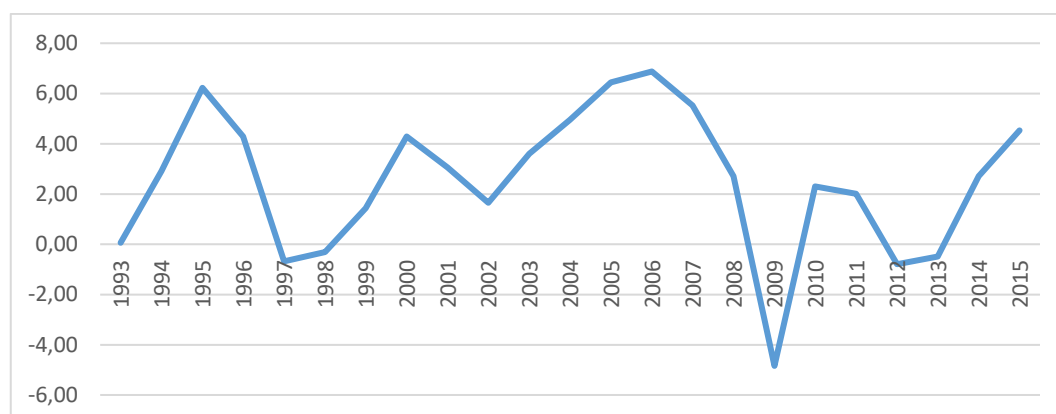
Hospodářský vývoj prochází cykly, dochází ke střídání fází recese a expanze, přičemž tyto cykly mají nepravidelnou frekvenci. Vzestupnou část hospodářského cyklu nazýváme expanzí, a naopak sestupnou část cyklu nazýváme recesí (Holman, 2004). Hospodářský cyklus podle Rasmichové & Soukupa a kolektivu (1995) je charakterizován jako kolísání reálného produktu kolem potenciálního produktu. Toto kolísání vyjadřuje ukazatel „Mezera produktu (GDP Gap)“⁴.

5 Mezera produktu v České republice

Zdroj: AMECO 2017; vlastní úprava

6 Tempo růstu reálného HDP

Zdroj: OECD Statistics, 2017; vlastní úprava

⁴ AMECO (2017) definuje ukazatel jako $[(\text{reálný produkt} - \text{potenciální produkt}) / \text{potenciální produkt}] \times 100$

Hospodářský cyklus má tyto čtyři fáze:

- Kontrakce: skutečný produkt klesá. Nachází-li se ekonomika v této části cyklu, mluvíme o recesi či o depresi. Recese znamená, že reálný produkt klesá 6 měsíců. Hluboká a dlouhodobá recese se nazývá deprese.
- Dno: minimum reálného produktu.
- Vzestup (expanze): spočívá v rychlejším růstu reálného produktu oproti potenciálnímu produktu. Část, která reprezentuje navrácení k původní hodnotě, se nazývá zotavení, obnova. Konjunkturou se nazývá období, kdy reálný produkt přesáhne hodnotu dosaženou v minulém cyklu.
- Vrchol je bod, kdy reálný produkt dosáhne maxima.

Příčiny vzniku hospodářských cyklů:

- Teorie externích příčin dává vinu vlivu nedostatečných informací, nadefinované státní hospodářské politiky či třeba politickým příčinám, tzn. vliv voleb nebo válek.
- Teorie interních příčin uvádí jako příčinu snahy firem maximalizovat zisk snížením mzdových nákladů nebo v nestabilitě investičních výdajů. Tato teorie je nazývána keynesiánskou teorií cyklů (Rusmichová & Soukup a kolektiv, 1995).

Stabilizační funkce daní se prostřednictvím makroekonomických ukazatelů snaží ovlivnit ekonomiku k zabránění propadu v období krize. Jako tradiční prostředky jsou uváděny hlavně progresivní daně a vynakládání veřejných prostředků na nákup statků a služeb. Na konci 20. století se v některých zemích snažily vlády prostřednictvím snižování daní zvyšovat výdaje domácností v rámci stabilizační funkce (Peková, 2008).

Jednotlivé daně jsou různě vhodné pro jejich užití v rámci stabilizační politiky (Kubátová, 1994).

Zvýšení daní ze spotřeby nevede ke snížení spotřeby. Tato forma zdanění je výhodná při sledování zájmů stabilizační politiky pouze u zboží, jehož prodej silně reaguje na změnu cen (Kubátová, 1994). Daně z příjmů jsou nejlepší daní v rámci stabilizační politiky, pokud kritérii jsou vhodnost, velikost časového zpoždění a velikost daňové základny (Kubátová, 1994).

Majetkové daně a daň silniční nejsou vhodné daně v rámci stabilizační politiky. Daňová základna se nemění v závislosti na hospodářském cyklu a jejich podíl na celkovém podílu daní je nízký (Kubátová, 2015). Příspěvky na sociální a zdravotní pojištění a státní politiku zaměstnanosti jsou dobrými stabilizátory (Kubátová & Vitek, 1996).

2.2.2. Opatření fiskální politiky

Expanzivní fiskální politiku uplatňuje vláda tehdy, snižuje-li daně a zvyšuje výdaje. Sleduje tím růst HDP a zaměstnanosti, vedlejším efektem může být růst inflace. Restriktivní fiskální politika si klade za cíl snížení inflace v situaci, kdy se ekonomika pohybuje nad potenciálním produktem. Nástroje, tedy míra zdanění a výše výdajů, jsou užívány opačným způsobem. Daně rostou a výdaje klesají (Hamerníková & Maaytová, 2010). O smyslu a účinnosti fiskální politiky se vedou spory. Vláda může efektivně ovlivnit pouze výdaje, ovlivňovat příjmy nemůže zcela, protože na ně působí mnoho dalších faktorů (Peková, 2008).

Opatření fiskální politiky mají buďto dlouhodobý charakter, anebo krátkodobý charakter. Dlouhodobá opatření při jejich zavedení působí automaticky, jsou také nazývány automatické (vestavěné) stabilizátory. Mezi tato opatření patří mimo jiné progresivní zdanění a dále systém sociálních dávek.

Princip progresivního zdanění je postaven na přímé úměře mezi výší důchodu a sazbou, potažmo odvodem daně. Zvýšení agregátní poptávky by způsobilo růst inflace, nikoli HDP (Hamerníková & Maaytová, 2010).

Efekt těchto prostředků však není dostatečný, proto jsou nutná jednorázová opatření (tzv. diskreční opatření). Opatření na straně příjmů státního rozpočtu jako například rušení nebo zavádění daní, změny daňových sazeb. Nebo na výdajové straně rozpočtu opatření změnou finančních prostředků vynakládaných na statky a služby či ve výši transferových plateb (Peková, 2008).

U diskrečních opatření vzniká problém špatného načasování, jelikož se jedná o časově náročnější proces. Časové zpoždění má tři fáze:

- Zpoždění informační spočívá v prodlevě mezi vznikem a rozpoznáním změny.
- Zpoždění politické představuje dobu od rozpoznání problému po rozhodnutí o opatřeních. Daně jsou ustanovovány zákony a jedině změnou zákona

může dojít k jejich změně. Faktor ovlivňuje rychlost zákonodárského procesu nebo třeba vzdálenosti do dalších voleb.

- Poslední fází je tzv. reakční doba. Toto zpoždění vzniká v době od ustanovení zákona po dobu, než změny začnou platit (Kubátová & Vitek, 1997).

2.3. Pohled teorie veřejné volby na zdanění

Teorie veřejné volby se zabývá studiem politiky s využitím předpokladů a metod ekonomie.

Veřejnou volbou se rozhoduje mimo jiné o státním rozpočtu. Na jeho příjmové straně hlavně o míře a způsobu zdanění a na výdajové straně o výdajích na plnění všech funkcí veřejných financí, například o transferech (Peková, 2008).

Ovšem ani veřejná volba nezaručuje dosažení naprosté efektivnosti. Existují i tzv. vládní selhání. Jedním z důvodů je existence byrokracie, která má často jako jediná správné informace. Dalším neopomenutelným vlivem je vliv zájmových skupin, které prosazují své zájmy, navzdory snížení ekonomického prospěchu společnosti. Dalším aspektem je politický vliv (Peková, 2008). Politické rozhodnutí je v zásadě kompromisem zájmů zúčastněných subjektů. Dlouhodobé uplatňování nerozporuplné a logické politiky proto není možné (Strecková & Malý, 1998).

Pouze v demokratické společnosti je možno zahrnout občany do rozhodování o veřejných příjmech a výdajích, a to prostřednictvím veřejné volby, tj. volbou, kterou provádí demokraticky zvolení zástupci v zastupitelských sborech. Zastupitelé musí dbát zájmů voličů, jinak nebudou znovu zvoleni. A pouze veřejnou kontrolou je možné vytvářet tlak na efektivní fungování veřejného sektoru. Každý občan má nejen právo, ale vlastně povinnost, účastnit se této kontroly (Strecková & Malý, 1998).

Veřejná volba je prostředek rozhodování na politickém trhu. Účastníci politického trhu jsou:

- 1) Voliči
- 2) Politici
- 3) Zájmové skupiny
- 4) Byrokracie

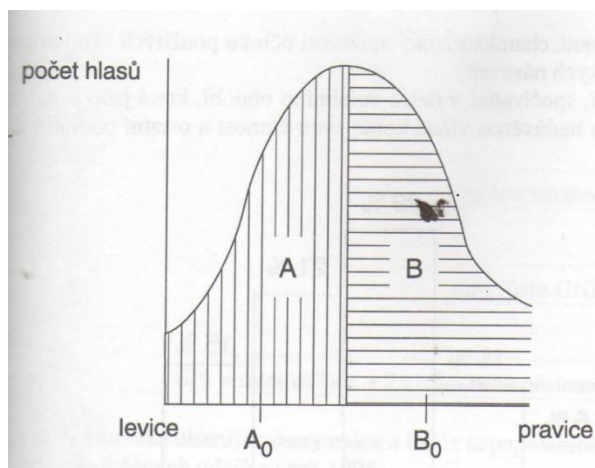
2.3.1. Voliči

Voliči užívají veřejné statky a jsou plátcí a poplatníky daní. Tzv. volič medián je takový volič, jehož preference je zároveň preferencí většiny (Peková, 2008). Jestliže je ve společnosti jako hlavní cíl svoboda a pokrok, pak prioritou bude hospodářský růst a stabilita měny. Naopak, pokud převládají hodnoty sociálních jistot a spravedlnosti, prio-

ritní bude cíl plné zaměstnanosti a spravedlivého rozdělování (Slaný & Žák, 1999). Volič medián se v České republice hlásí k liberalismu, avšak požaduje sociální jistoty, jichž je možno dosáhnout pouze redistribucí (Hamerníková & Maaytová, 2010).

Tato tvrzení dokládají i výsledky voleb v České republice, kde strana zastávající politiku sociálního státu, Česká strana sociálně demokratická, čtyřikrát volby vyhrála a dvakrát skončila těsně druhá za pravicovou stranou ODS.

7 Příklad rozdělení voličů na škále „levice-pravice“

Zdroj: Němcová & Žák, 1997

Peková (2010) dodává, že pochází-li volič-medián z chudší vrstvy obyvatel, bude preferovat větší objem veřejných statků, ale není ochoten (ani schopen) platit vyšší daně. Bohatší středový volič⁵ by při zachování množství veřejných statků musel platit vysoké daně, kvůli kterým nebude preferovat vysoký objem veřejných statků, protože má dostatek peněz koupit si tyto statky sám.

2.3.2. Politici

Politici jsou v zastupitelské demokracii voleni, aby zastupovali zájmy občanů. Politici z ekonomického hlediska existují, aby snížili transakční náklady kolektivního rozhodování (Jackson & Brown, 2003).

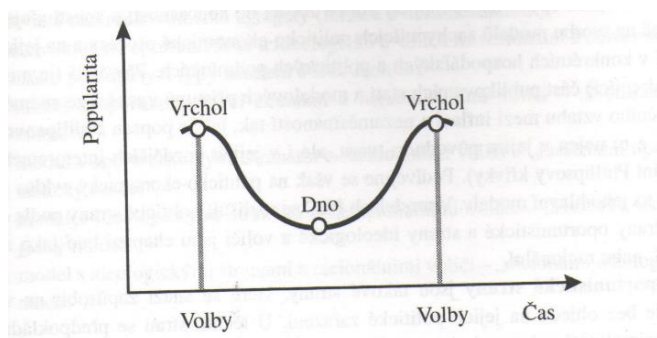
Rozhodují o míře poskytování veřejných statků, zdanění a také o výdajích za veřejné statky. Vysoce efektivní politické rozhodování by mohlo vést k nepopulárním opatřením a následně k prohře při volbách. Proto může docházet k přijímání populistických opatření (především k zvyšování sociálních výdajů nebo snižování míry zdanění).

⁵V literatuře se objevuje jak označení volič-medián, volič medián i středový volič.

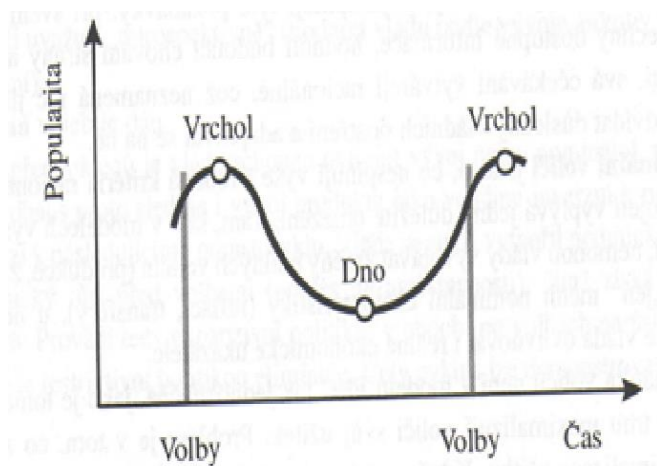
Se stejným cílem proto prosazují spíše současnou spotřebu, na úkor spotřeby budoucí. (Peková, 2008).

Pro volenou vládu je nejvhodnější realizovat daňovou reformu v době konjunktury, kdy voliči nebudou změny vnímat tak negativně (Kubátová & Vitek, 1996). Podle Jacksona a Browna (2003) nemají politické strany vlastní zájem schvalovat efektivní opatření. Každá strana usiluje pouze o své znovuzvolení. Strana může chtít dělat opatření prospěšná, ale pokud nebude zvolena, opatření zavést nemůže. Brown navíc uvádí, že politikům nejde vždy pouze o reprezentaci názorů, můžou tím sledovat další výnosy z jejich pozice, například moc či prestiž. Jelikož informace jsou nákladné, nastupuje ideologie (Jackson & Brown, 2003).

8 Politický cyklus

9 Zpožděný politický cyklus

Zdroj: Slaný & Žák, 1999

Politický cyklus má dvě příčiny. První z nich je snaha realizace pozitivních opatření blíže k volbám a potřeba řešit problémy bez ohledu na datum voleb. Délka politického cyklus je předem známá. Vláda se vždy zabývá otázkou, jaké bude časové zpoždění přijímaného opatření.

Nepopulární opatření bude realizovat v první polovině mandátu, jak je patrné na obrázku 8. Tato opatření se projeví v poklesu popularity vlády. S blížícím se termínem voleb začne vláda přijímat populární opatření. Neodhadne-li vláda časové zpoždění, odchýlí se politický cyklus od ideální křivky. Hovoří se o tzv. zpoždění politického cyklu, jak naznačuje obrázek 9. Vláda nestihla dosáhnout popularity před volbami, respektive účinek negativních opatření se dostavil později, a popularita nedosáhla potřebné úrovně. To dává prostor opozici k vítězství ve volbách (Slaný & Žák, 1999).

Politici, respektive politické strany, se často dělí na pravici a levici. V současnosti je dělení politického spektra na pravici a levici hlavně ekonomického charakteru, tj. charakterizuje přístup strany k bohatství a jeho distribuci ve společnosti. Za svou jednoduchost je tento koncept kritizován, ale právě pro svou jednoduchost je stále užíván (David, 2005).

Tabulka 1 Rozdělení politického spektra

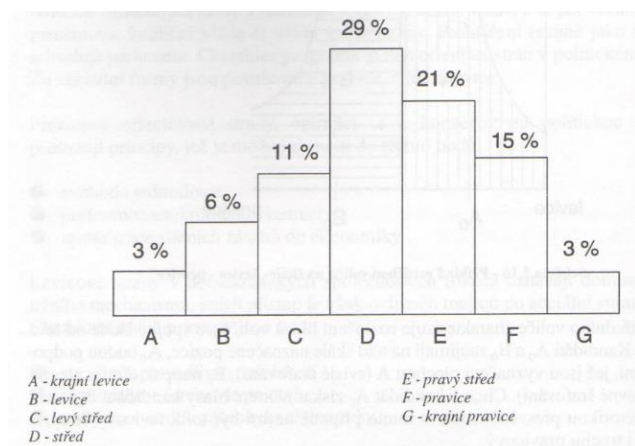
	Levice	Pravice
Stát	Sociálně odpovědný silný stát	Minimalizace kompetencí státu
Regulace trhu	Státní ochránářství a deregulace	Liberalizace
Ekonomické priority	Snížení nezaměstnanosti	Snížení inflace

Zdroj: David, 2005

Strecková (1998) uvádí, že se pravicové vlády snaží o potlačení významu veřejného sektoru. Levicové prosazují opak. Tíhnout k větší redistribuci, což má za následek pokles výkonnosti ekonomiky a snížení zdrojů na redistribuci, což povede ke zvyšování daní a snižování investic. Střední třídy se přikloní k pravicové politice, která sníží míru redistribuce a v důsledku sníží i daně. Tato opatření postihnou nízkopříjmové skupiny, což vyvolá neklid. Dojde proto zase k posunu v politickém spektru doleva.

Znalost teorému voliče-mediána vede strany ke sblížení volebních programů, ale zároveň utváří prostor pro extrémní názory a programy (Slaný & Žák, 1999).

10 Čeští voliči v roce 1996 (sebezařazení)

Zdroj: Slaný & Žák, 1999

2.3.3. Zájmové skupiny

Zájmové skupiny (lobby, nátlakové skupiny) vytváří nátlak na politiky nebo byrokracii k prosazení vlastních zájmů. Užívají jak nezákonné postupy, tak i praktiky, které zákon nezakazuje (Peková, 2008).

Zájmové skupiny jsou dvojího typu. Skupiny ochranné, které zastupují část populace a prosazují její zájmy. Toto dosahování je efektivnější, jelikož mají větší vyjednávací pravomoc. A dále skupiny podpůrné, které zastupují politické zájmy (Hamerníková & Maaytová, 2010). Peková (2011) upřesňuje, že některé skupiny, například zbrojařský průmysl, budou mít zájem na zvyšování státních výdajů. Například podnikatelské svazy by mohly naproti tomu prosazovat nižší zdanění pro odvětví podnikání, které zastupují.

Působení zájmových skupin vysvětluje, že některé voličské hlasy jsou účinnější než jiné. Výsledek politického dění je proto obrazem síly zájmových skupin (Strecková & Malý, 1998).

2.3.4. Byrokracie

Byrokracie, to jsou především úředníci vypracovávající návrhy pro vládu a zajišťující jejich realizaci. Mají monopol na informace, které mohou využít ve svůj prospěch (Peková, 2008). Byrokracie má sklon k maximalizaci rozpočtu a sklon utratit všechny prostředky bez ohledu na efektivnost takové alokace (Hamerníková & Maaytová, 2010). Jednotliví správci daně vystupují jako „vykladači“ legislativních pravidel. Rozdílné zájmy budou mít jak jednotliví správci daní, tak jednotliví úředníci (Duben, 2001).

2.3.5. Politicko-rozpočtový cyklus⁶

Vznik teorií politicko-ekonomického cyklu se váže do 70. let minulého století a tento vznik je spojen se jménem W. D. Nordhaus. Předpokladem jeho prací byla schopnost vlády ovlivňovat monetární politiku. Další významnou osobou byl D. A. Hibbs Jr., který uvažoval o pravo-levém zaměření politiků.⁷

Rostoucí nezávislost cedulových bank a zvyšování deficitů vlád zapříčinily změnu ve zkoumání tohoto jevu. Ekonomové se začínají zabývat spíše fiskální politikou. Od 80. let se začíná mluvit o politicko-rozpočtovém cyklu. Shi a Svensson (2004) vychází z předpokladu, že politici k získání prostředků nemusejí používat pouze daně, ale zároveň i návratné finanční zdroje, jejichž získání jsou schopni lépe skrýt.

Politicko-rozpočtový cyklus je chápán jako opakované využívání fiskální politiky vládou při sledování znovuzvolení. Politici využívají záměrné zvyšování výdajů státního rozpočtu před volbami nebo snižování daní jakožto hlavního zdroje příjmů státního rozpočtu. Toto iracionální chování může vést jak k prohlubování ekonomických cyklů, tak v růstu k dluhu veřejných rozpočtů (Doležalová, 2010).

Uvědomí-li si vláda, že je její pozice ohrožena vysokou nezaměstnaností, přijme před volbami všechna opatření, aby se její hodnota snížila i za cenu růstu inflace. Tím začne cyklus nezaměstnanosti a inflace, který bude kopírovat volební cyklus (Jackson & Brown, 2003). Drazen (2000) prokázal, že v povolebním období prokazatelně roste inflace.

Z dlouhodobého hlediska může opakované užívání politicko-rozpočtového cyklu vést ke stále rostoucím státním deficitům a zvyšování zadlužení země. Předpokládá se, že změny zákonů přijímá vláda s předstihem, aby jejich účinek působil v době konání voleb. Počátek platnosti těchto norem se dá očekávat ve volebním roce. Politické strany vycházejí z předpokladu krátkozrakosti voličů, tj. rozhodování se pouze na základě nedávných politických opatření (Doležalová, 2010). V případě daní, zejména těch přímých, je časová prodleva mezi platností a realizací opatření delší než v případě výdajů (tuto skutečnosti ilustrují obrázky 7 a 8).

⁶ Někteří autoři (například Dvořák, 2008) používají označení volební rozpočtový cyklus

⁷ Podrobnější vysvětlení těchto modelů uvádí (Slaný & Žák, 1999). Modely vysvětlují politicko-ekonomický cyklus pomocí inflace a nezaměstnanosti, proto se jimi blíže práce nezabývá.

Brender a Drazen (2004) zjistili, že politicko-rozpočtový cyklus se vyskytuje v zemích s krátkou dobou demokracie, po několika volebních obdobích tento cyklus mizí. Politicko-rozpočtový cyklus se však projevuje jako statisticky významný na straně příjmů.

Přehled příčin politicko-rozpočtového cyklu uvádí Dvořák (2008):

- Oportunistická hypotéza politicko-rozpočtového cyklu tvrdí, že sklon k rozpočtovému deficitu zesiluje hlavně v předvolebním období. Volební cyklus nutí politiky k populismu, který se projevuje hlavně snahou vyhovět současným voličům maximalizací výdajů a minimalizací daní. Voliči často tento populismus ve volbách nepotrestají. Někdy kvůli nedostatku informací.
- Ideologický koncept vychází z předpokladu, že se politici snaží vyhovět především voličům své strany. Tato teorie dělí politiky na pravicové a levicové. Politici z pravé strany politického spektra upřednostňují fiskální disciplínu, levicoví mají sklon k deficitu vyšší. Z této teorie tedy vyplývá, že vyšší deficity budou v období vlády levicových stran. Výzkumy však naznačují, že ideologie ovlivňuje spíše objem výdajů než samotný deficit.
- Hypotéza přesunu daňového břemene mezi generacemi rozděluje občany na chudé a bohaté. Ve většině společností chudí převládají, a jelikož chudí mají větší sklon k deficitnímu financování, dochází v těchto společnostech k deficitům.
- Negativní strategické chování vychází z předpokladu, že politici dodržují rozpočtovou disciplínu více, pokud mají reálné naděje být v příštích volbách znovuzvoleni. Pokud nepředpokládají znovuzvolení, mohou se projevit snahy o snížení rozhodovacího prostoru kvůli deficitu budoucí vládě (Dvořák, 2008).

3. Cíl a metodika práce

Cílem práce je vypracovat přehled změn ve struktuře a výši zdanění ve vazbě na hospodářský a volební cyklus. Kromě hlavního cíle provedu analýzu volebních programů politických stran v oblasti zdanění.

Východiskem této práce je přehled literatury, který je obsažen především v kapitolách „Daně a daňové struktury“, „Role daňové politiky v proticyklické politice“ a „Pohled teorie veřejné volby na zdanění“.

V kapitole „Vývoj daňové struktury v České republice po roce 1993“ čtenáře seznámím s vývojem daňové struktury. Kapitola přináší podrobnější pohled na významné změny, kterých dostal daňový systém v České republice od roku 1993 do současnosti a dále přehled daňových sazeb. Tyto sazby poslouží k porovnání předvolebních slibů a skutečnosti po volbách. Bohužel v práci není prostor pro bližší zkoumání, resp. zohlednění efektivních sazeb daní. V této části práce stručně nastíním vývoj výnosů daní z příjmů, daně z přidané hodnoty, dalších spotřebních daní, daně silniční, daně z nemovitých věcí a výnosů z příspěvků na sociální zabezpečení. Výnosy daní jsou očištěné pomocí deflátoru HDP, kde jako základna je použit rok 2010.

Daně ekologické a odvody z loterií kvůli krátké časové řadě do analýzy nezahrnu. Daně darovací, dědickou, z převodu nemovitostí a nabytí nemovitých věcí do analýzy též nezahrnu kvůli významným změnám v období sledované časové řady, což by vedlo ke zkreslení dat.

Údaje, ze kterých v této části vycházím, pocházejí z webů Finanční správy ČR a OECD Statistics.

V kapitolách „Zdanění v programech politických stran“ a „Struktura a výše zdanění podmíněná hospodářských a politickým“ cyklem budu zpracovávat parlamentní volby z let 1996, 1998, 2002, 2006, 2010 a 2013. První volby po vzniku republiky nejsou pro analýzu vhodné. V té době probíhaly významné systémové změny, které by vedly ke zkreslování výsledků.

V kapitole „Zdanění v programech politických stran“ uvádím vždy koláčový graf, který obsahuje volební výsledek uvedeného roku. Jedná se vždy o volební výsle-

dek voleb do poslanecké sněmovny. Jmenovitě pak uvádím strany, které ve volbách získaly více jak 5 % hlasů. U těchto stran následuje výňatek z volebních programů (odkazy na jednotlivé dokumenty jsou uvedeny v seznamu použité literatury).

Z těchto programů jsem se zaměřila především na otázku zdanění. A to především na postoj strany k poměru přímých a nepřímých daní, dalších zásahů do sazeb jednotlivých daní, například zrušení respektive znovuzavedení progresivního zdanění, či požadavku za zjednodušení celého daňového systému. Informace o volebních výsledcích pocházejí ze serveru Volby.cz, který spravuje Český statistický úřad. Údaje uváděné u jednotlivých politických stran pocházejí z archivů dostupných na webech těchto stran.

Volební programy stran ODA z roku 1996 a Unie svobody z roku 1998 nebyly dostupné.

Politické spektrum se v politologii rozděluje na levicí a pravici. V současnosti toto rozdělení bez určitého zjednodušení neodpovídá skutečnosti. České politické strany proto není lehké rozdělit. Velká část stran sama sebe prezentuje jako středové strany. O zařazení KSČM mezi levicové strany nemůže být pochyb. Dlouhodobě požadují větší zdanění, větší míru redistribuce a větší úlohu státu. Podobné, i když mírnější, požadavky vznášejí také ČSSD. Naopak jako pravicovou stranu označují ODS, která se naopak snaží nezvyšovat zdanění a omezovat úlohu státu.

Poslední částí práce bude aplikace metody nejmenších čtverců k prokázání existence volebního cyklu. Výhodou oproti jiným autorům zabývajícím se touto problematikou je delší časová řada. Téměř všechna data jsou dostupná od roku 1995 až do roku 2015, některá až do roku 2016. Proměnné, na kterých se pokusím prokázat existenci volebního cyklu, bude složená daňová kvóta a dále výnosy různých daní ku HDP. Hlavní testovanou hypotézou modelu je, že vláda bude před volbami snižovat daně, respektive po volbách daně zvyšovat. Snížení příjmů (daňové kvóty) se projeví se zpožděním.

Základní vztah, ze kterého tato práce vychází, je definován:

$$\Delta \text{ daňová proměnná} = \beta_0 + \beta_1 * a + \beta_2 * b + \dots + \varepsilon$$

Kde:	β_0	absolutní člen
	$\beta_{1,2}$	regresní koeficienty
	a, b	vysvětlující proměnné modelu
	ε	chyba modelu

Jako vysvětlující proměnné v modelu použiji mezeru produktu (GDP Gap), volební proměnné, a to volební rok (ELEC), povolební rok (ELEC (+1)) a dále vládu levice (LEFT). Dalšími proměnnými v analýze budou ještě hrubý státní dluh rozpočtu a proměnná EU, která nabývá hodnoty 1 od roku 2004, tj. vstup České republiky do Evropské unie. Proměnná GDP Gap vysvětluje hospodářský cyklus. V případě snížení hodnoty GDP Gap očekávám snížení vysvětlované proměnné. Volební rok nabývá hodnot 1 ve volebním roce, respektive 0 v roce, kdy se volby nekonají. Povolební rok nabývá hodnot 1 v povolebním roce. Hodnoty proměnné LEFT taktéž nabývají hodnot 1 a 0, 0 v případě, že ČSSD byla v opozici. Náklady na obsluhu veřejného dluhu snižují vládě prostor pro rozhodování v otázkách rozpočtu. Při jeho vyšších hodnotách očekávám růst daňové kvóty. Bude-li proměnná LEFT nabývat hodnot 1, očekávám růst daňové kvóty, resp. jiné daňové proměnné. Po (i před) vstupu České republiky do Evropské unie bylo nutné provádět daňové změny. Zaměřím se i na to, jestli vstup přinesl zvýšení nějaké daňové proměnné.

Tabulka 2 Předpoklady zkoumaných modelů

Vysvětlující proměnná	Předpoklad
ELEC	Ve volebním roce očekávám snížení daňové proměnné, což bude následek populistického předvolebního opatření.
ELEC (+1)	V roce po volbách očekávám zvýšení daňové proměnné, což bude následek nepopulárních opatření přijímaných po volbách.
LEFT	Očekávám zvýšení daňové proměnné, protože levice požaduje větší míru redistribuce.
debt	S růstem veřejného dluhu očekávám růst daňové proměnné kvůli zvyšování nákladů na obsluhu dluhu. Vládu bude zvyšovat míru zdanění.
EU	Proměnná zohledňuje změny v daňovém systému vyvolané vstupem do EU. Po vstupu České republiky do EU očekávám nárůst výnosů daně z přidané hodnoty.
GDPGAP (-1)	Proměnná zahrnuje vliv hospodářského cyklu. S růstem této proměnné očekávám nárůst daňových proměnných.

Zdroj: vlastní zpracování

Pro úplnost doplním práci také o grafické zobrazení zkoumaných daňových výnosů.

Údaje o proměnné GDP Gap jsou dostupné v databázi makroekonomických ukazatelů AMECO. Data související s volebními daty jsou převzatá jak od (Doležalová, 2010), tak opět z webu Volby.cz.

Vzhledem k nestacionaritě časové řady budu používat první diference hodnot. Proměnná, která je diferencovaná, je značena velkým písmenem D. Daňové i další proměnné se mohou projevit se zpožděním, proto jsou některé proměnné značené (-1), což znamená zpoždění dané hodnoty v čase. Model, vysvětlení proměnných modelu a předpoklad jejich vývoje bude uveden u každého testu. Testy jsou prováděny ve statistickém softwaru STATISTICA.

4. Výsledky

4.1. Vývoj daňové struktury v České republice po roce 1993

Daňová soustava v České republice zdaňuje příjmy, spotřebu i majetek (Kubátová, 1994). Největší část běžných příjmů konsolidovaných veřejných rozpočtů tvoří daňové příjmy. Největší podíl tvoří daně spotřební – všeobecná daň z přidané hodnoty, selektivní spotřební daně a dále příjmové daně (Peková, 2008).

Původní daňový systém neodpovídal podmínkám tržní ekonomiky. Bránil transformaci ekonomiky a neumožňoval harmonizaci se zeměmi západní Evropy. Problematiká byla především spravedlnost fungujícího systému. Tehdejší daňový systém se skládal ze dvou částí: daní placených podnikatelskou sférou a poplatků placených občany. Zdanění podniků mělo zajistit dostatek příjmů, toto zdanění bylo neúměrně vysoké. Sazby daní ze zisku byly diferencované dle odvětví či druhu vlastnictví. Zdanění obyvatelstva vykazovalo malý podíl v celkových příjmech. Daň ze mzdy prakticky neumožňovala soukromé podnikání (Široký, 2015).

Základním cílem reforem raných 90. let bylo především zjednodušení systému výběru a správy daní, sladění s podmínkami tržní ekonomiky, vytvoření rovných podmínek a spravedlnosti v důchodech, zlepšení efektivnosti správy a kontroly daní. Dále se požadovalo snížení daňové kvóty a snížení podílu zdanění přímých daní ve prospěch daní nepřímých (Kubátová, 1994).

V 90. letech dochází k zavedení spotřebních daní, hlavně daně z přidané hodnoty, což byl jeden z prvních kroků na cestě do Evropské unie. Významné bylo také odštěpení sociálního pojistného od daně z příjmu. Dále bylo třeba odstranit diferencované zdanění všech forem podnikání i jednotlivců. Se snahou přilákat zahraniční investory došlo k snížení velmi vysokého zdanění právnických osob.

Další významná reforma proběhla v roce 2004, kdy bylo třeba do právního řádu začlenit některé předpisy z práva Evropské unie. Došlo k přijetí nového zákona o dani z přidané hodnoty a zákona o spotřebních daních. V letech 2005 a 2006 došlo ke změnám u daně z příjmů fyzických osob, které znamenalo zavedení slev na dani z příjmů a zavedení daňového bonusu. Rok 2008 se spojuje se snížením sazby daně z příjmů, avšak za současného rozšíření základu daně. Dále také došlo k zavedení diskutabilního principu superhrubé mzdy. V současnosti je možné sledovat trend elektronizace daňové

správy. Stálým požadavkem všech reforem je zjednodušování a zefektivňování daňové správy (Vančurová, 2008).

4.1.1. Sazby daní

Daně ze spotřeby jsou jedním z nejvýznamnějších zdrojů daňových příjmů v zemích OECD. K zavádění všeobecné daně ze spotřeby (daně z přidané hodnoty) docházelo nejprve v zemích s vyspělou ekonomikou. V poslední dekádě 20. století ji začaly zavádět i transitivní ekonomiky. Daň z přidané hodnoty byla v České republice zavedena v roce 1993.

Tabulka 3 Sazby daně z přidané hodnoty

Datum	Snížená sazba	Základní sazba
1993	5	23
1995	5	22
2004	5	19
2008	9	19
2010	10	20
2012	14	20
2013	15	21
2015	10, 15	21

Zdroj: Široký, 2015

Zavedení DPH bylo a je podmínkou vstupu do Evropské unie (Kubátová, 2015).

Daň z příjmů je považována za velice důležitou daň, protože je považována za spravedlivou, i když její výnos je v České republice nižší než u DPH. V současnosti je možno sledovat trend snižování této daně. Daň v podobě, která je užívána, byla v České republice zavedena také v roce 1993 (Kubátová, 2015).

Tabulka 4 Sazby daně z příjmů fyzických osob

Rok	Sazba daně	Zvýhodnění na dítě
1993	Klouzavě progresivní s 6 daňovými pásmy, od 15 % (základ do 60 000 Kč) po 47 % (základ přesahující 1 080 000 Kč)	Nezdanitelnou částí základu ve výši 9 400 Kč
2000	Klouzavě progresivní se 4 daňovými pásmy, od 15 % (základ do 102 000 Kč) po 32 % (základ přesahující 312 000 Kč)	Nezdanitelnou částí základu ve výši 21 600 Kč

2006	Klouzavě progresivní se 4 daňovými pásmy, od 12 % (základ do 121 200 Kč) po 32 % (základ přesahující 312 000 Kč)	Slevou na dani ve výši 6 000 Kč
2008	Lineární sazba ve výši 15 % ze superhrubé mzdy	Slevou na dani ve výši 10 680 Kč
2015	Lineární sazba ve výši 15 % ze superhrubé mzdy	Slevou na dani ve výši 13 404 Kč (na první dítě)

Zdroj: Široký, 2015

Podíl daně z příjmů právnických osob v kontextu ostatních daní se snižuje. Od roku 1993 je sazba této daně snižována (Kubátová, 2015).

Tabulka 5 Sazby daně z příjmů právnických osob

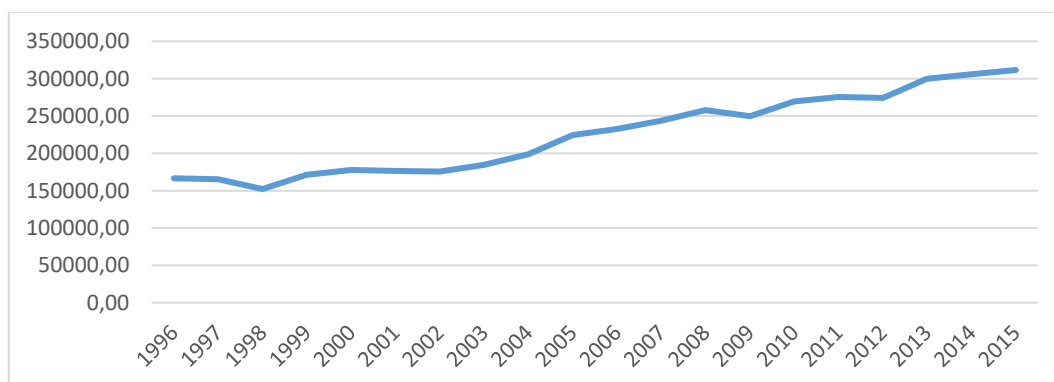
rok	Sazba daně (v %)	Odpisy	Odečet ztrát
1993	45	5 odpisových skupin	Následujících 5 zdaňovacích období
2000	31	5 odpisových skupin	Následujících 7 zdaňovacích období
2006	24	7 odpisových skupin	Následujících 5 zdaňovacích období
2008	21	6 odpisových skupin	Následujících 5 zdaňovacích období
2015	19	6 odpisových skupin	Následujících 5 zdaňovacích období

Zdroj: Široký, 2015

4.1.2. Výnosy jednotlivých daní

Na obrázku 11 je patrné, že výnos daně z přidané hodnoty v ČR roste. Zároveň vývoj příjmů vykazuje opravdu malé odchylky v závislosti na hospodářském cyklu, což potvrzuje domněnku, že daň z přidané hodnoty není nejvhodnější daní při sledování stabilizační politiky.

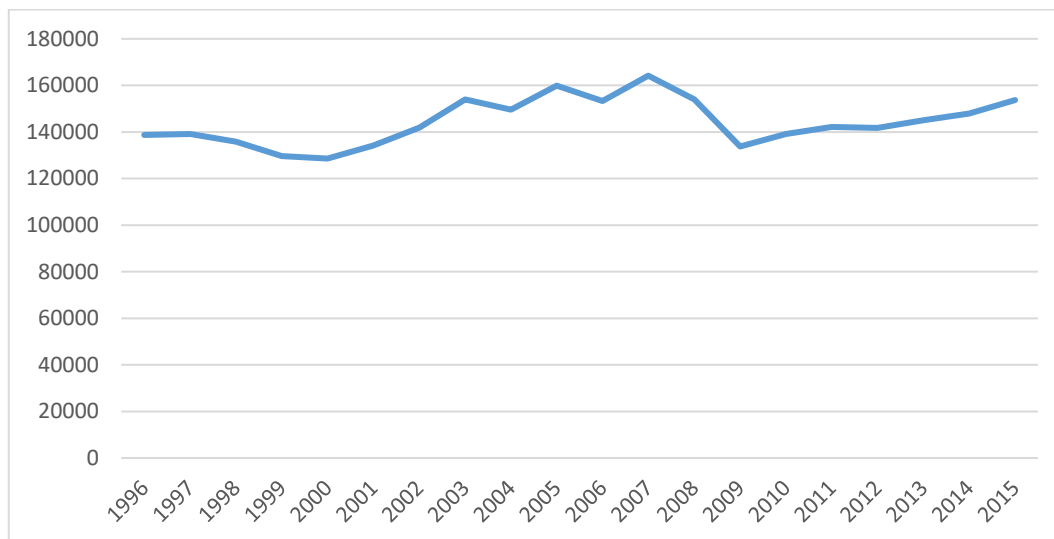
11 Výnos DPH v mil. Kč v cenách roku 2010

Zdroj: Finanční správa, 2017, Kurzy.cz, 2017; vlastní úprava

Daň z příjmů fyzických osob v podmínkách České republiky reflektuje hospodářský vývoj (obrázek 12), avšak méně výrazně, než daň z příjmů právnických osob (obrázek číslo 13). Patrné je to v letech 2007 až 2009, kdy došlo k výraznému propadu výnosů z této daně.

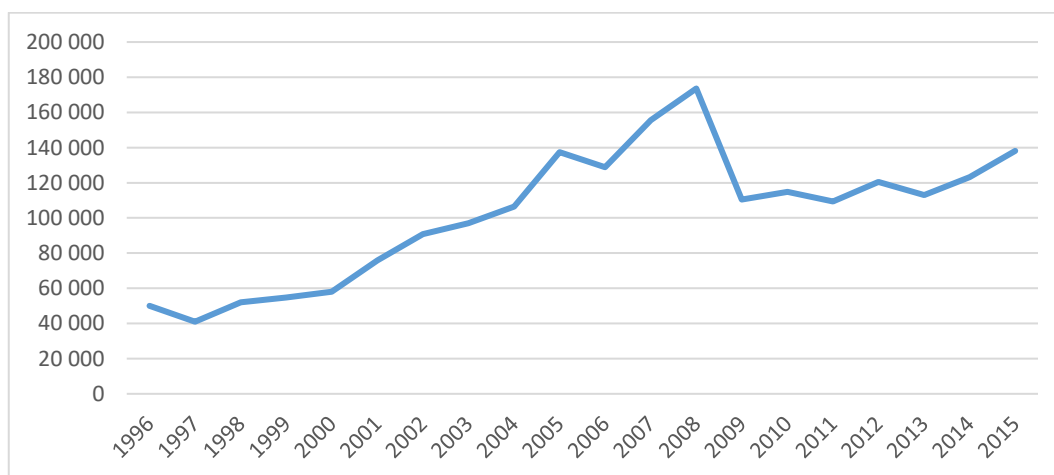
12 Výnos DPFO v mil. Kč v cenách roku 2010

Zdroj: Finanční správa, 2017, Kurzy.cz, 2017; vlastní úprava

V období hospodářské krize je velmi patrný propad výnosu DPFO, a to hlavně mezi léty 2008 a 2009. Volatilita výnosů této daně je markantní (obrázek 13). Ukazuje to na skutečnost, že tato daň je jednou z nejhodnějších při sledování stabilizační politiky. Firemní zisk je spjat s hospodářským cyklem.

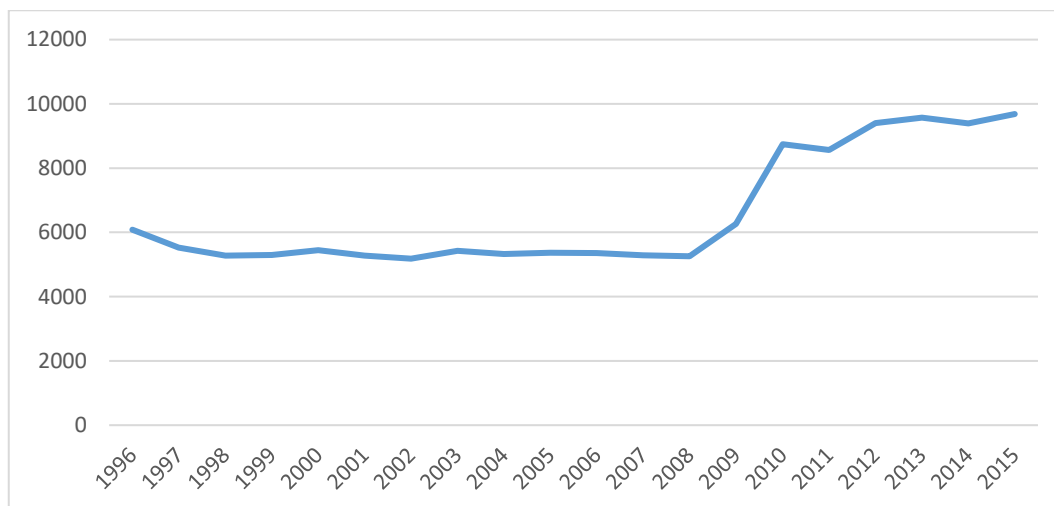
13 Výnos DPPO v mil. Kč v cenách roku 2010

Zdroj: Finanční správa, 2017, Kurzy.cz, 2017; vlastní úprava

Výnos daně z nemovitých věcí nevykazuje závislost na hospodářském cyklu. Vývoj výnosu této daně je konstantní až na výrazný nárůst výnosů mezi léty 2008 a 2010.

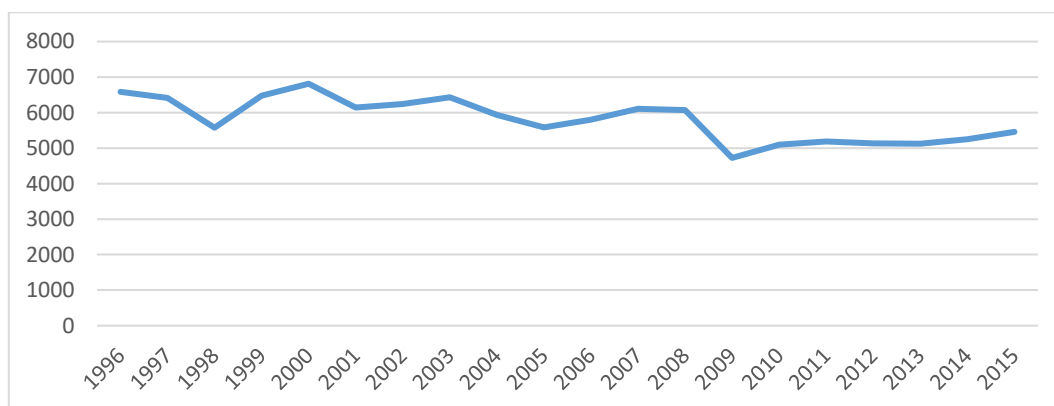
14 Výnosy daně z nemovitých věcí v mil. Kč v cenách roku 2010

Zdroj: Finanční správa, 2017, Kurzy.cz, 2017; vlastní úprava

Výnos daně silniční (obrázek 15) má mírně klesající trend. Mimo jiné ukazuje pokles výnosů daně v letech 1998 a 2009, což značí reakci na vývoj hospodářského cyklu.

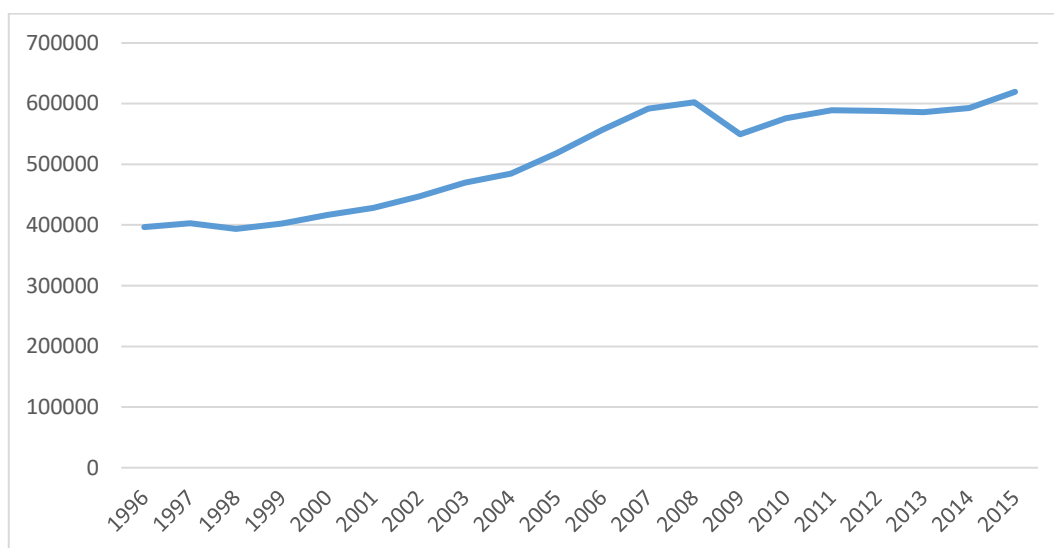
15 Výnos daně silniční v mil. Kč v cenách roku 2010, v mil. CZK

Zdroj: Finanční správa, 2017, Kurzy.cz, 2017; vlastní úprava

Výnos příspěvků na sociální pojištění skutečně málo reflektují hospodářský vývoj. Jediná výraznější odchylka od trendu nastala v roce 2009, oproti jiným daním je odchylka minimální. Výnosy v čase rostou.

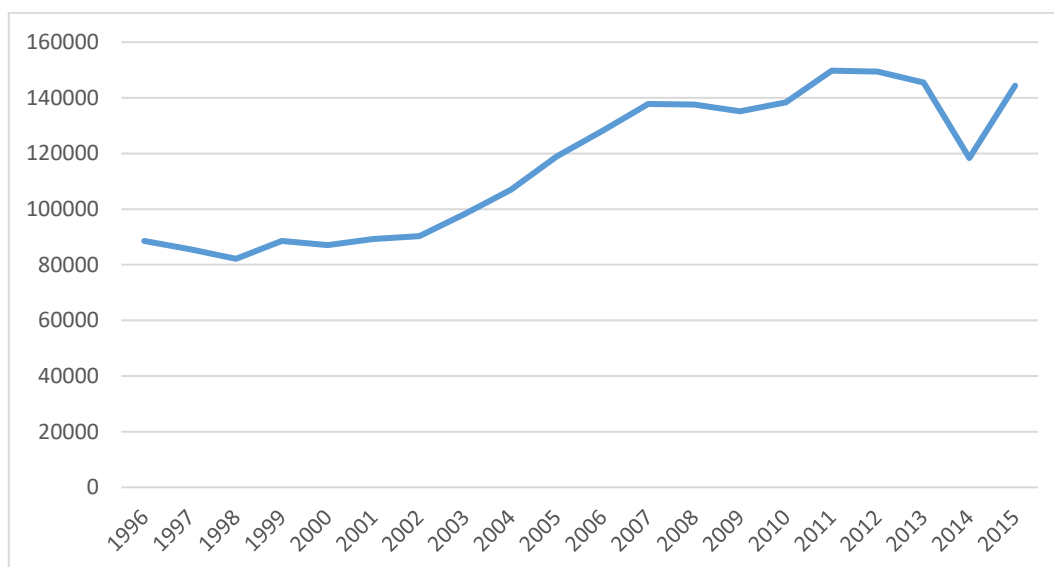
16 Vývoj výnosů příspěvků na sociální pojištění v mil. CZK v cenách roku 2010

Zdroj: OECD Statistics, 2017, Kurzy.cz, 2017; vlastní úprava

Výnosy ze spotřebních daní nevykazují vliv hospodářského cyklu (zobrazeno na obrázku 17). Trend výnosů této daně má konstantní charakter. Nejvýraznější nárůst nastal mezi lety 2002–2007, kdy bylo třeba implementovat do českého právního systému předpisy stanovené EU.

17 Výnos spotřebních daní (5121) v cenách roku 2010 (v mil. CZK)

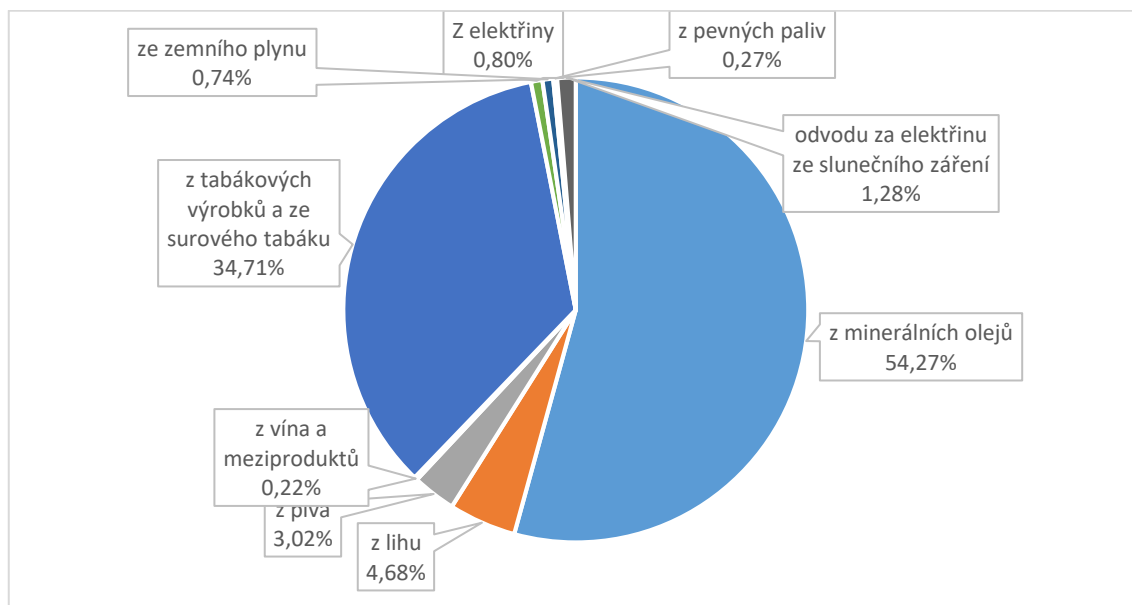

Zdroj: OECD Statistics, 2017, Kurzy.cz, 2017; vlastní úprava⁸

⁸ Neobsahuje DPH; zahrnuje daně podle zákona 353/2003 Sb., o spotřebních daních, zákona 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů a zákona 165/2012 S., o podporovaných zdrojích energie a o změně některých zákonů

Skupina označovaná jako spotřební daně je velká skupina daní. Zahrnuje jak daně podle Zákona o spotřebních daních, tak tzv. daně ekologické. Pro úplnost uvádím strukturu výnosů roku 2015 této skupiny daní označovaných dle klasifikace OECD 5121. Největší podíl z těchto daní zaujímá výnos daně z minerálních olejů, následovaný výnosy daně z tabákových výrobků a surového tabáku.

18 Struktura výnosů jednotlivých spotřebních daní v roce 2015

Zdroj: OECD Statistics, 2017; vlastní úprava⁹

⁹ Zahrnuje stejná data jako předcházející graf; terminologii přebírám z výše uvedených zákonů

4.2. Zdanění v programech politických stran

Česká republika vznikla 1. ledna 1993 rozdělením Československa. Zákonodárným orgánem je Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. Poslanecká sněmovna ovlivňuje strukturu a výši zdanění.

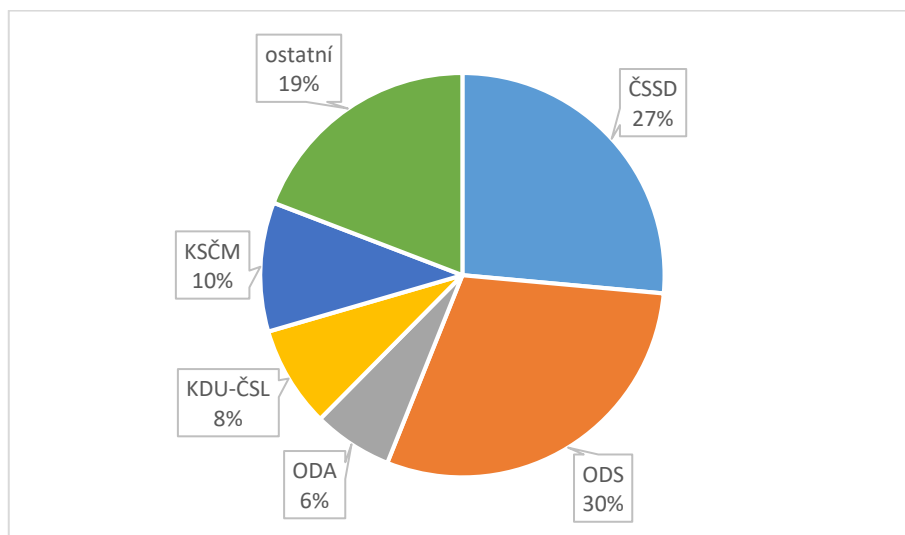
Od vzniku České republiky se konaly sedmery parlamentní volby (ČSÚ, 2017). Vlády těžko prosazovaly změny dle volebních programů, protože kvůli získání nadpoloviční většiny hlasů musely tvořit koalice. Volby do poslanecké sněmovny se konaly v letech 1996, 1998, 2002, 2006, 2010 a 2013. Nastavení volebního systému spolu s výsledky voleb dlouhodobě způsobuje neschopnost vytvořit vlády se silným mandátem.

V České republice je významný podíl nerozhodnutých voličů, což zapříčinilo, že strany stále více užívaly politického marketingu (Doležalová, 2010).

Významnou částí volebních programů jsou ekonomické sliby (snížení daní, výdaje na veřejný sektor), které jim mají přinést voličské hlasy. Tato opatření jsou většinou krátkodobá. V programech se málo objevují dlouhodobá opatření (reforma penzijního systému, daňová reforma) (Peková, 2011).

Doležalová (2010) označuje ODS za stranu pravicovou, ČSSD a KSČM za strany levicové.

19 Volební výsledek v roce 1996

Zdroj: vlastní úprava

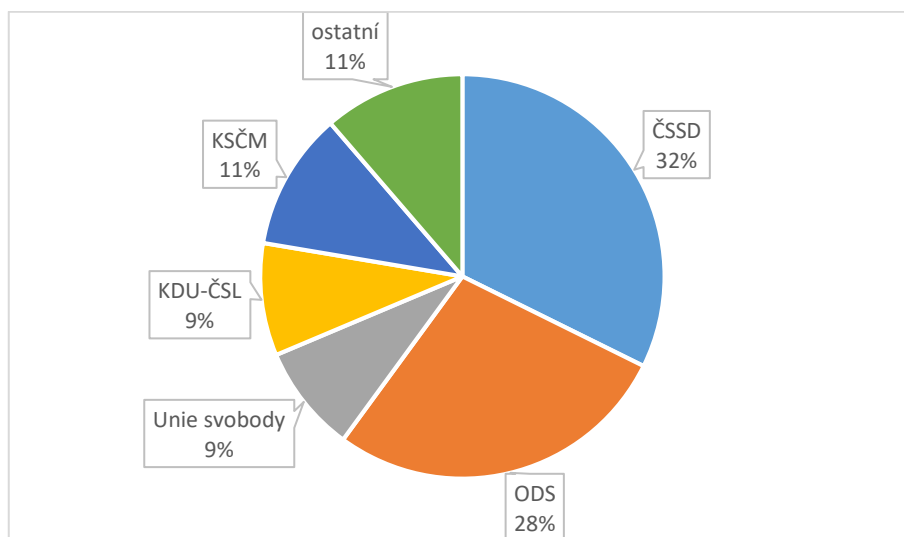
Tabulka 6 Zdanění v programech politických stran v roce 1996

ODS	Snižování daňového břemene. Snížení progresivity daňového systému, zjednodušení a zpřehlednění daní a jejich správy. Snížení nejvyšších sazeb daní z příjmů na 30–33 %, zkrácení odpisových lhůt a u DPFO snížení počtu daňových pásem. Zavedení režimu paušálního zdanění pro OSVČ. U DPH snižování standardní sazby pod 20 %.
ČSSD	Omezování daňových úniků. Zavedení registračních pokladen. Neměnit sazby daní. Výběr daní podle místa působení firmy.
KSČM	Nezvyšovat daňové zatížení občanů. Zvýšení daňové zátěže majetných, podpora drobných a středních podnikatelů prostřednictvím úlev a odpočtů
KDU-ČSL	Postupné snížení celkové úrovně zdanění o 6 až 9 % do roku 2000. Výrazné změny hlavně u daně z příjmu, snižování též základní sazby DPH. Zvýšení odpisu položek na charitativní a dobročinné účely.
ODA	Nedostupné

Zdroj: Volby.cz, 2017, volební programy jednotlivých stran; vlastní úprava

Vládu sestavovala vítězná ODS v koalici spolu s KDU-ČSL a ODA. Měli pouze menšinovou podporu. Kvůli rozporům koaličních partnerů, korupčním skandálům a propuknutí měnové krize došlo k pádu vlády (Pšeja, 2005). K výrazným změnám ve zdanění nedošlo.

20 Volební výsledek v roce 1998

Zdroj: vlastní úprava

Tabulka 7 Zdanění v programech politických stran v roce 1998

ČSSD	Omezování daňových úniků. Zavedení registračních pokladen. Neměnit sazby daní. Výběr daní podle místa působení firmy (naprosto identický text jako při řádných volbách 1996).

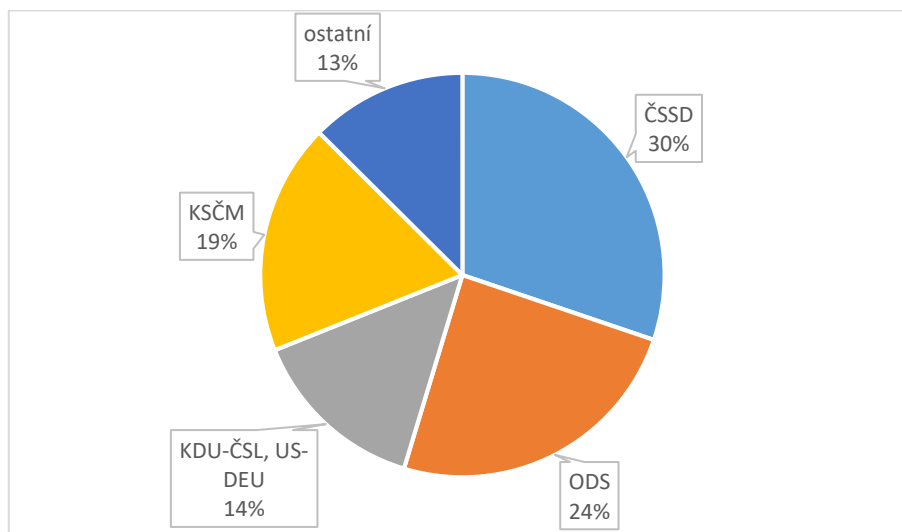
ODS	Snižování daňového zatížení občanů – snižováním přímých daní a zablokování růstu daní nepřímých. Zvýšení spravedlnosti daní a snížení množství daňových úlev a odečitatelných položek. Zavedení rovné daně pro všechny druhy příjmů na úrovni zhruba 20 %.
KSČM	Zavedení zrychleného odepisování, progresivní daňové zatížení nadstandardních nemovitostí a monopolních výrobců. Zavést mimořádnou spotřební daň na luxusní zboží a daně z těžby neobnovitelných přírodních nerostů a zdrojů. Zkvalitnit metody daňové kontroly.
KDU-ČSL	Zvyšování daní ze spotřeby a postupné snižování daní přímých. U DPH nulová sazba na základní potraviny, ostatní potraviny 5 % a základní sazbu snížit z 22 na 20 %. DPPO a DPFO snižovat postupně o cca 10 %, pro drobné podnikatele fixní sazby daně. Zrušení daně dědické a darovací v přímé příbuzenské linii.
Unie svobody	Nedostupné

Zdroj: Volby.cz, 2017, volební programy jednotlivých stran; vlastní úprava

Předčasné volby v roce 1998 vyhrála ČSSD. Sama taky sestavovala vládu, uzavřela však koalici s ODS (Pšeja, 2005).

V tomto období došlo ke snížení progresivity systému (snížení počtu daňových pásem) a k výraznému snížení sazby daně z příjmů právnických osob.

21 Volební výsledek v roce 2002

Zdroj: vlastní úprava

Tabulka 8 Zdanění v programech politických stran v roce 2002

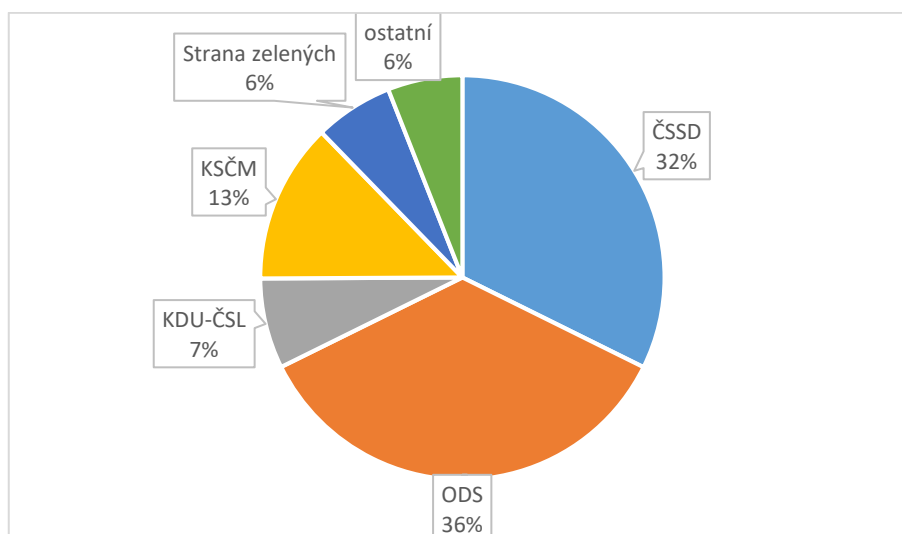
ČSSD	Zpřehlednění daňového systému. Posílit váhu přímých daní oproti daním nepřímým. Pro OSVČ další paušály na pojistné na sociální zabezpečení. Společné zdanění manželů a daňové zohlednění rodičovství.

ODS	Prosazení daňové reformy s cílem nižších, jednodušších a lépe kontrolovatelných daní. Zavedení rovné daně a zrušení množství daňových výjimek a progresivity. Sazba rovné daně na úrovni 15 %. Poplatníkoví tedy nemusí vzniknout žádná daň (eventuálně záporná daň). Zrušení daně z kapitálových příjmů. Nezvyšovat majetkové daně.
KSČM	Snižování nepřímých daní na úkor daní přímých. Zavedení daně na luxusní zboží a ekologické daně. Zlepšit výběr daní, zavedení tzv. daňových premií pro podnikatele s ukázkovou daňovou morálkou.
KDU-ČSL, US-DEU	Daňová reforma, která přinese změny daňové struktury. DPPO snížit na 25 %, výhledově na 20 %. Snížení zdanění práce, zvýšení spotřebních daní (především na alkohol a cigarety). Základní sazba DPH bude snížena z 22 % na 18 %, snížená zvýšena z 5 na 7 %. Snížení daně z nemovitostí na 3 %.

Zdroj: Volby.cz, 2017, volební programy jednotlivých stran; vlastní úprava

Vládu sestavovala vítězná ČSSD, v rámci nestabilní koalice se opírala o 101 mandátů (Pšeja, 2005). Nestabilita vlády bránila k prosazení významnějších změn v daňové struktuře v České republice. V tomto volebním období došlo ke změnám u DPH, což souviselo se vstupem republiky do Evropské unie.

22 Volební výsledek v roce 2006

Zdroj: vlastní úprava

Tabulka 9 Zdanění v programech politických stran v roce 2006

ODS	Rovná daň ve výši 15 % jak pro FO, PO i pro DPH. Daňové příznání v rozsahu jedné strany. Zavedení vysokých odečitatelných položek na manželku/manžela 6000 Kč měsíčně, na děti ve výši 2400 Kč měsíčně na první dítě, na 2. a 3. dítě 3600 Kč. Zrušení daní darovací, dědické, z převodu nemovitostí a z kapitálových příjmů a z úroků. Jedno inkasní místo pro všechny platby.
ČSSD	Nesnižovat daně. Zjednodušit daňový systém. Zachování progresivní daně z příjmů fyzických osob. Posílit systém slev a bonusu na dani. Ponechat

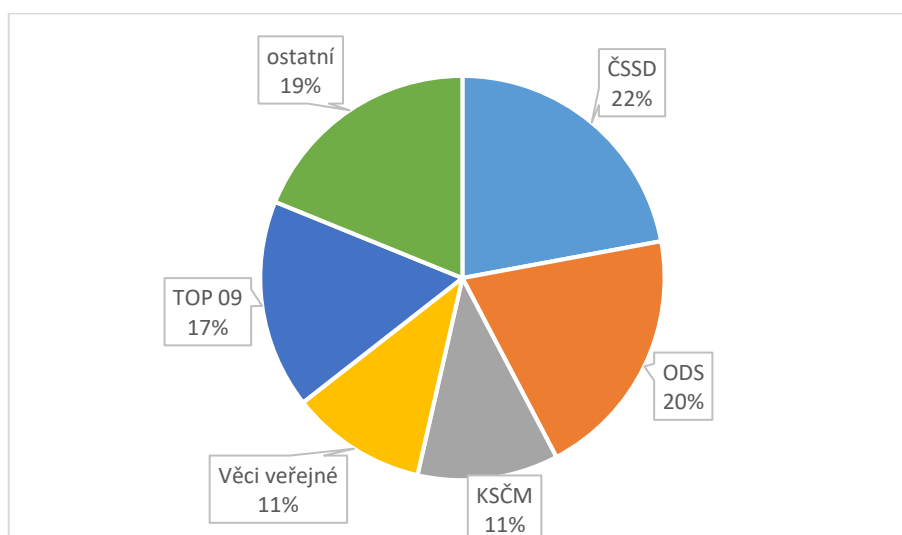
	majetkové daně. U DPPO zjednodušit systém snížením odpočitatelných položek. Zachovat sníženou sazbu DPH. Zavedení registračních pokladen.
KSČM	Progresivní daňový systém. Zachování daně z dividend, zdanění luxusního zboží a větší počet položek ve snížené sazbě DPH. Tvrďší postih daňových úniků a bonusy za vzorné plnění povinností. Zjednodušení daňového základu.
KDU-ČSL	Snížení daňové kvóty. Snížení váhy přímých daní a nákladů práce. Základní sazbu DPH snížit na 18 %, sníženou zvýšit na 9 %. Snížení DPPO z 24 % na 19 %. DPFO sazby v rozpětí 0-25 %.
Strana zelených	Zavedení ekologické daňové reformy, tzn. přesun zdanění lidské práce na zdanění surovin a energií a užití motorových vozidel. S tím související zavedení nové spotřební daně z elektřiny, uhlí, zemního plynu. Ekobrikety a pelety z biomasy převést pod sníženou sazbu DPH. Snížení složené daňové kvóty na 35 % HDP. Zjednodušení zákona o daních z příjmů.

Zdroj: Volby.cz, 2017, volební programy jednotlivých stran; vlastní úprava

Občanská demokratická strana sestavovala koalici se Stranou zelených a s KDU-ČSL. Opírala se však pouze o 100 mandátů, což vedlo k nestabilitě vlády, neschopnosti prosadit závažnější reformy a nakonec k pádu vlády. Více než rok vládla úřednická vláda (Doležalová, 2010).

Mezi nejvýznamnější daňové změny tohoto volebního období patří zavedení pouze jedné sazby DPFO, které dlouhodobě prosazovala ODS. Došlo také ke změnám sazeb DPH.

23 Volební výsledek v roce 2010

Zdroj: vlastní úprava

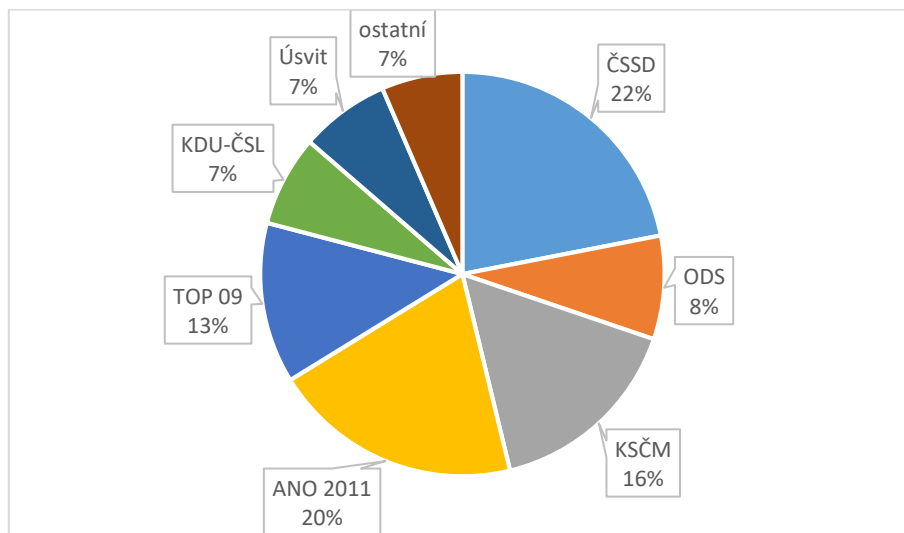
Tabulka 10 Zdanění v programech politických stran v roce 2010

ČSSD	Zrušení zdanění superhrubé mzdy. Zrušení rovné daně a její nahrazení progresivní daní, u osob s hrubým příjmem nad 1,2 milionu se sazbou 38 %. Zvýšení sazby DPPO na 21 %. Výběr všech povinných plateb jednou institucí. Zavedení nového loterijního zákona.
ODS	Nezvyšovat daňové zatížení. Zjednodušit daňový systém. Zachování rovné daně z příjmů. Jednotné kontrolní a inkasní místo.
TOP 09	Zjednodušení a zpřehlednění výběru daní, nikoli snižování. U daní z příjmu zrušení výjimek a sjednocení základu pro všechny odvody. Zrušení majetkových daní a jejich transformace do daně z příjmů. Správa všech odvodů prováděna jedním orgánem.
KSČM	Snížit sazbu DPH na 5 %, u nezbytného zboží až na 0 %. Obnovit progresivní zdanění (příjmy pod 25 000 Kč 9-15%, nad 50 000 Kč měsíčně, příjmy nad 83 000 Kč 40 %). Zvýšit progresi u majetkových daní, zachovat daň z dividend.
VV	Snižování přímých daní a zvyšování nepřímých. DPPO ponechat sazbu 20%. U DPFO zavést progresivní daň pro nejvyšší příjmové skupiny se sazbou 25 %. Ponechat sazby DPH na 10 %, respektive 20 %. Zavést zdanění zaměstnaneckých benefitů, hazardu a prostituce. Zrušení daně dědické a darovací.

Zdroj: Volby.cz, 2017, volební programy jednotlivých stran; vlastní úprava

Vítězná ČSSD neměla koaličního partnera. Vládu sestavovala ODS společně s TOP 09 a Věcmi veřejnými. Tato vláda nebyla stabilní, což vedlo k předčasným volbám (Doležalová, 2010). Z daňového hlediska došlo k úpravám sazeb DPH.

24 Volební výsledek v roce 2013

Zdroj: vlastní úprava

Tabulka 11 Zdanění v programech politických stran v roce 2013

ČSSD	Změnit trend zvyšování nepřímých daní na úkor daní přímých. Odstranění superhrubé mzdy. Boj proti daňovým únikům. Zavedení registračních pokladen. DPPO zvednout o 1 až 2 %, zavedení druhé sazby ve výši 25-30% pro velké firmy v energetice, telekomunikaci a finančním sektoru. DPFO zavedení progresivní sazby 15 % a 27,5 % z hrubé mzdy. Zvýšit podíl majetkových daní. Nezvyšovat DPH. Zavést zdanění hazardu.
ANO	Nezvyšovat přímé daně. Zrušení superhrubé mzdy. Snížení snížené sazby DPH na 10 %, (0 % na léky, knihy a tiskoviny), případné zvyšování spotřebních daní pouze na základě práva EU. Výpadek v příjmech kompenzovat efektivnějším výběrem daní. Jedno inkasní místo pro všechny odvody.
KSČM	Znovuzavedení slev pro pracující důchodce. Snížení nepřímých daní, u DPH na sazby 5 % a 19 % a zavedení nulové sazby na medikamenty. Zavedení progresivní daně z příjmů fyzických osob, nejprve 3 (19 %, 25 % a 32%) a poté 5 pásem. U DPPO dvě sazby (25 % se ziskem na 10 mil. Kč, ostatní 19%). Zavedení daně milionářské a daně na luxusní zboží.
TOP 09	Nezvyšovat daně, snižovat zdanění práce na úkor jiných daní. Sjednocení základů DPFO, zdravotního a sociálního pojištění. Progresivní odpočet výdajů na výzkum a vývoj. Osvobození od daně z dividend. Zrušení nesystémových výjimek. Zjednodušení odpisování majetku. Zrušení daně dědické a darovací a její transformace do daně z příjmů při zachování osvobození pro 1. a 2. příbuzenskou skupinu.
ODS	Zajistit stabilitu a předvídatelnost daňového systému. Zlepšit výběr daní. U DPH nepřístupovat k dalším změnám. U DPFO ponechat rovnou daň a u DPPO zachovat sazbu na úrovni 19 %. Zrušení daně z převodu nemovitosti
KDU-ČSL	Nezvyšovat celkové daňové břemeno. U DPH zachovat 2 sazby, sníženou snížit na 10 %. Zachovat daně z dividend. Zvýšení daňového bonusu na dítě. Společné zdanění manželů. Daň z příjmů fyzických osob se třemi sazbami – 12 %, 20 % a 28 % z hrubé mzdy. Zavedení registračních pokladen.
Úsvit	Nezvyšovat daně. Snížit spotřební daně z nafty, DPH na 14 a 20 % a zároveň platbu DPH až po zaplacení faktury.

Zdroj: Volby.cz, 2017, volební programy jednotlivých stran; vlastní úprava

Předčasné volby v roce 2013 vyhrála ČSSD. Její největší rival, ODS, utrpěla nejhorší porážku své historie. Vláda byla sestavována ČSSD, hnutím ANO a KDU-ČSL. Ovšem už ve volebních programech ČSSD a ANO je mnoho rozdílů (např. u DPPO), které vedou k rozporům v koalici. Změny vznikaly množstvím kompromisů.

Jeden neustále opakující se slib téměř všech sledovaných volebních programů je požadavek na stabilitu daňového systému a na jeho zjednodušení jak pro správce daně, tak poplatníky. Navzdory shodě v celém spektru politických stran se tento požadavek nedaří splnit. V posledních dvou volebních obdobích nechtěla ODS přistupovat k navyšování daní. ČSSD naopak v programech opakovaně proklamovala zvyšování počtu sazeb

u příjmových daní, ale nechtěla zvyšovat spotřební daně. Označení ČSSD jako levicové strany analýza volebních programů potvrzuje.

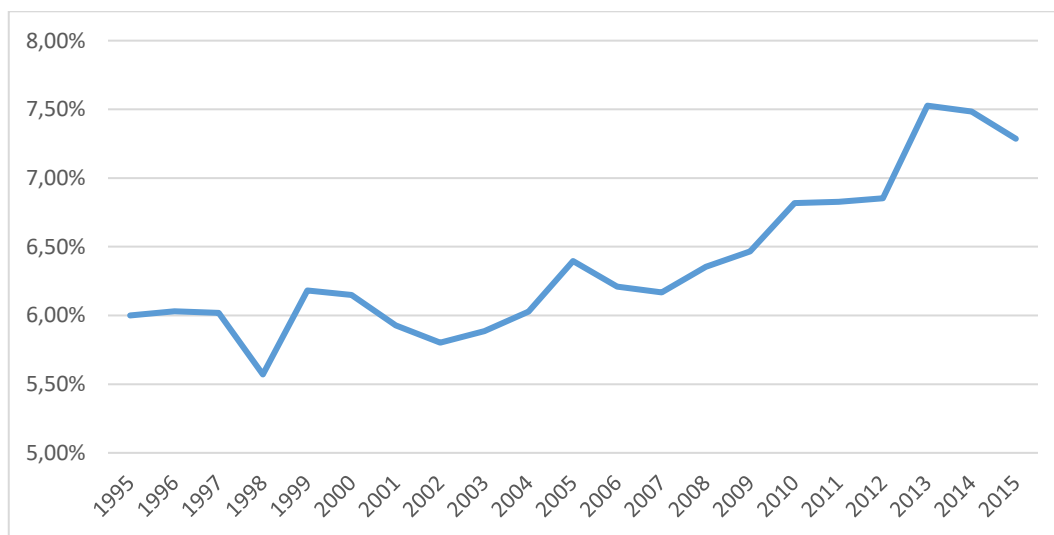
4.3. Struktura a výše zdanění podmíněná hospodářským a politickým cyklem

Časová řada, ze které v této části vycházím, zahrnuje zhruba 20 let. Většina dat je dostupná od roku 1995 do roku 2015, některá do roku 2016. Jelikož však budu pracovat s diferencemi hodnot a s časovým zpožděním proměnných, dojde ke zkrácení časové řady. I s tímto omezením však časová řada obsahuje více dat, než bylo do analýzy zahrnuto u jiných autorů, což by mohlo přinést průkaznější výsledky politicko-rozpočtového cyklu. K prokázání tohoto cyklu bude využita metoda nejmenších čtverců prostřednictvím softwaru STATISTICA.

Vývoj vysvětlované proměnné daňové kvóty se nachází v kapitole „Daně a daňové struktury“ a je zobrazen na obrázku 1. Další vysvětlované proměnné, resp. jejich vývoj, je důležité nadefinovat kvůli zhodnocení výsledků statistických testů.

Význam DPH v daňovém mixu roste. V grafu je zobrazen podíl výnosů DPH ku HDP. Pro názornost je graf proložen lineární spojnicí trendu. Je patrné, že výnos daně z přidané hodnoty v poměru k HDP roste i v České republice.

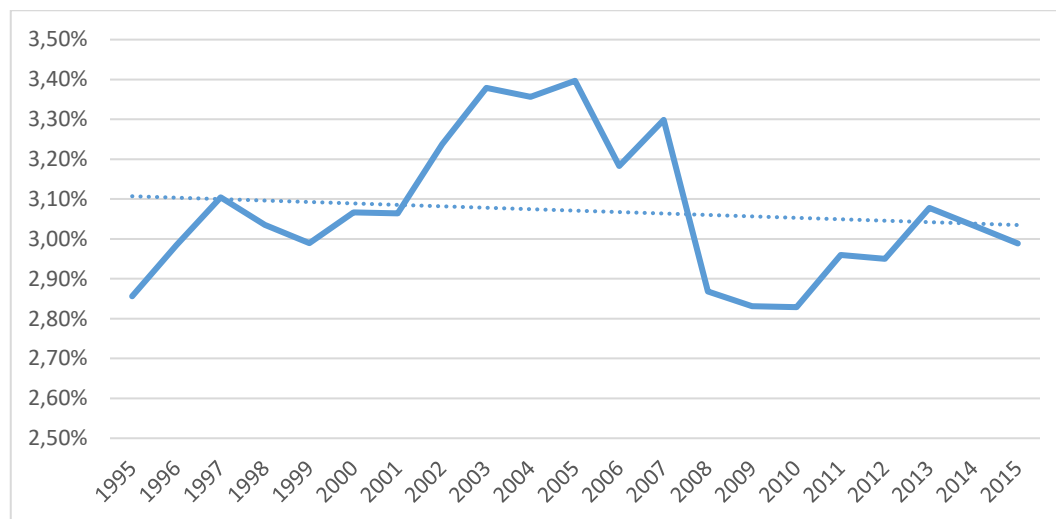
25 Podíl výnosů DPH ku HDP

Zdroj: Finanční správa ČR 2017, AMECO 2017; vlastní úprava

Další proměnnou je pak výnos daně z příjmů fyzických osob – ze závislé činnosti¹⁰ ku HDP. Tento výnos vykazuje mírně klesající trend v čase zároveň, jak již bylo upozorněno v jiné části textu, výnos této daně vykazuje vliv hospodářského cyklu.

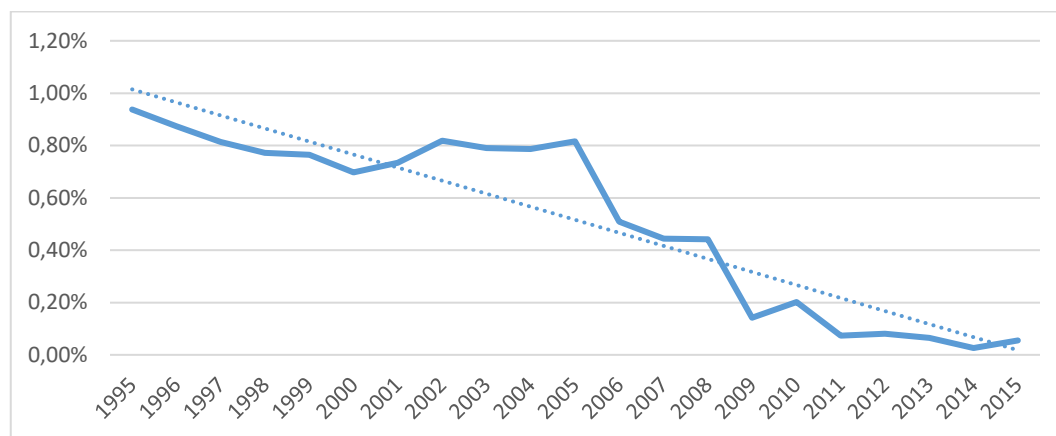
26 Podíl výnosů DPPO ze závislé činnosti ku HDP

Zdroj: Finanční správa ČR, 2017, AMECO, 2017; vlastní úprava

Vývoj proměnné podílu výnosů DPFO ze samostatné činnosti¹¹ ku HDP nemá zcela standartní průběh. Je charakterizován prudkým poklesem výnosů této daně. Vykazuje také ovlivnění hospodářským cyklem, který je patrný hlavně v období let 2008–2009. Nejzajímavější je ovšem výrazný pokles výnosů této daně k HDP.

27 Podíl výnosů DPFO ze samostatné činnosti ku HDP

Zdroj: Finanční správa ČR, 2017, AMECO, 2017; vlastní úprava

¹⁰ Tzn. práce v pracovně-právním poměru. Definováno paragrafem §6, zákonem 586/1992 Sb., o daních z příjmů

¹¹ Tzn. práce mimo pracovně-právní poměr. Definováno paragrafem §7, zákonem 586/1992 Sb., o daních z příjmů

Výnos daně z příjmů právnických osob k HDP reflektuje silné ovlivnění hospodářským cyklem. Relativní výnos této daně v čase roste.

28 Podíl výnosů DPPO ku HDP

Zdroj: Finanční správa ČR, 2017, AMECO, 2017; vlastní úprava

1. Model – Daňová kvóta

V prvním modelu hledám závislost daňové kvóty a vysvětlujících proměnných ELEC (volební rok), LEFT a dále zpožděnou daňovou kvótu, podíl dluhu ku HDP a GDP Gap.

$$(3) D \text{ kvóta} = \beta_0 + \beta_1 * ELEC + \beta_2 * LEFT + \beta_3 * (-1)D \text{ kvóta} + \beta_4 * (-1) D \text{ debt} + \beta_5 * (-1)D \text{ GDPGAP} + \varepsilon$$

29 Výsledek regrese - Daňová kvóta

Výsledky regrese se závislou proměnnou : D kvóta (tabulka 1)				
R= ,66807805 R2= ,44632827 Upravené R2= ,23337761				
F(5,13)=2,0959 p<,13108 Směrod. chyba odhadu : ,00622				
N=19	b	Sm.chyba z b	t(13)	p-hodn.
Abs. člen	-0,005518	0,002974	-1,85567	0,086309
ELEC	-0,003727	0,003743	-0,99563	0,337604
LEFT	0,003999	0,003112	1,28472	0,221312
(-1) D kvóta	-0,359541	0,202451	-1,77594	0,099140
(-1) D debt	0,266531	0,086252	3,09015	0,008608
(-1) D GDPGAP	0,001176	0,000732	1,60631	0,132212

Zdroj: vlastní výpočet

Mnou zvolené proměnné vysvětlují změny daňové kvóty z 45 %. Statistické průkaznosti není dosaženo ani na hodnotě 90 %. Jako statisticky významná proměnná modelu se prokázal Podíl vládního dluhu/HDP, a to na hladině významnosti 99 %. V souladu s předpokladem je znaménko regresního koeficientu kladné. To potvrzuje do-

mněnku, že s růstem veřejného dluhu dochází k růstu daňové kvóty. Obě volební proměnné vykazují očekávané znaménko regresního koeficientu. ELEC vykazuje záporné a LEFT kladné. Statistická významnost tohoto testu však není dosažena ani na hladině významnosti 90 %.

2. Model – Daňová kvóta

V upraveném modelu hledám závislost daňové kvóty a vysvětlujících proměnných ELEC (+1), LEFT a dále zpožděnou daňovou kvótu, podíl dluhu ku HDP a GDP Gap.

$$(4) D \text{ kvóta} = \beta_0 + \beta_1 * ELEC (+1) + \beta_2 * LEFT + \beta_3 * (-1)D \text{ kvóta} + \beta_4 * (-1) D \text{ debt} + \beta_5 * (-1)D \text{ GDPGAP} + \varepsilon$$

30 Výsledek regrese – Daňová kvóta

Výsledky regrese se závislou proměnnou : D kvóta (tabulka 1)				
R= ,70784424 R2= ,50104347 Upravené R2= ,30913711				
F(5,13)=2,6109 p<,07583 Směrod. chyba odhadu : ,00591				
N=19	b	Sm.chyba z b	t(13)	p-hodn.
Abs. člen	-0,007434	0,002853	-2,60526	0,021787
ELEC (+1)	0,004719	0,002969	1,58920	0,136031
LEFT	0,003846	0,002957	1,30065	0,215964
(-1) D kvóta	-0,290180	0,194056	-1,49534	0,158701
(-1) D debt	0,242318	0,078547	3,08503	0,008694
(-1) D GDPGAP	0,001280	0,000680	1,88267	0,082316

Zdroj: vlastní výpočet

Ani v tomto modelu se na žádné běžné hladině významnosti nepodařilo prokázat politicko-rozpočtový cyklus. Model jako celek je významný na hladině významnosti 90 %. Dluh vychází významný i v předchozím modelu. Oproti předchozímu modelu je však proměnná ELEC (+1) významnější a dle očekávání vykazuje její regresní koeficient kladné hodnoty. Tento kladný koeficient znamená, že dochází ke zvyšování daní po volbách.

3. Model – DPH

V dalším modelu hledám závislost výnosů DPH ku HDP a vysvětlujících proměnných ELEC (volební rok), LEFT a dále zpožděný dluh ku HDP, GDP Gap, zpožděný výnos DPH a proměnnou EU.

$$(5) D \text{ DPH} = \beta_0 + \beta_1 * ELEC + \beta_2 * LEFT + \beta_3 * (-1)D \text{ debt} + \beta_4 * (-1)D \text{ GDPGAP} + \beta_5 * EU + \beta_6 * (-1)D \text{ DPH} + \varepsilon$$

31 Výsledek regrese – DPH

Výsledky regrese se závislou proměnnou : D DPH (tabulka 1) R= ,67215290 R2= ,45178953 Upravené R2= ,17768429 F(6,12)=1,6482 p<,21708 Směrod. chyba odhadu : ,00255				
N=19	b	Sm.chyba z b	t(12)	p-hodn.
Abs. člen	-0,002095	0,001972	-1,06237	0,308979
ELEC	-0,001873	0,001529	-1,22459	0,244228
LEFT	0,001318	0,001547	0,85147	0,411179
(-1) D debt	0,042042	0,033475	1,25593	0,233045
(-1) D GDPGAP	-0,000339	0,000297	-1,13808	0,277299
EU	0,003129	0,001576	1,98545	0,070428
(-1) D DPH	-0,366011	0,235016	-1,55739	0,145348

Zdroj: vlastní výpočet

Zvolené proměnné vysvětlují změny ve výnosech daně z přidané hodnoty ze 45 %. Volební proměnné opět nejsou statisticky významné. Jejich regresní parametry opět nabývají předpokládaných znamének, stejně jako v předchozím modelu. Statisticky významná je proměnná EU. A to na hladině významnosti 90 %. Znaménko jejího regresního koeficientu je kladné. Takže hypotéza, že od přistoupení České republiky do EU dochází ke zvyšování výnosů daně z přidané hodnoty, se potvrdila.

4. Model – DPFO ze závislé činnosti

V následujícím modelu budu zkoumat, jak je vývoj výnosů daně z příjmů u závislé činnosti ovlivněn volebními proměnnými. Proměnné doplněné k větší průkaznosti modelu jsou zpožděná diferencovaná hodnota vysvětlované proměnné, zpožděná diferencovaná hodnota dluhu státního rozpočtu a GDP Gap.

$$(6) D DPFO \text{ záv.} = \beta_0 + \beta_1 * ELEC + \beta_2 * LEFT + \beta_3 * (-1)D debt + \beta_4 * (-1)D DPFO \text{ záv.} + \beta_5 * (-1)D GDPGAP + \varepsilon$$

32 Výsledek regrese – DPFO záv. (volební rok)

Výsledky regrese se závislou proměnnou : D DPFO záv. (tabulka 1) R= ,65632193 R2= ,43075847 Upravené R2= ,21181942 F(5,13)=1,9675 p<,15100 Směrod. chyba odhadu : ,00126				
N=19	b	Sm.chyba z b	t(13)	p-hodn.
Abs. člen	-0,001289	0,000595	-2,16648	0,049445
ELEC	-0,000468	0,000756	-0,61881	0,546735
LEFT	0,001458	0,000666	2,18958	0,047395
(-1) D debt	0,036234	0,016264	2,22784	0,044176
(-1) D DPFO záv.	-0,297401	0,221266	-1,34409	0,201907
(-1) D GDPGAP	0,000085	0,000145	0,58645	0,567620

Zdroj: vlastní výpočet

Změny výnosů daně z příjmů ze závislé činnosti jsou vysvětlovanými proměnnými vysvětleny přibližně z 43 %. Jako statisticky významná volební proměnná vyšla

proměnná LEFT, která vyjadřuje vládu levicové strany ČSSD, a to na hladině významnosti 95 %. I znaménko regresního koeficientu je opět dle očekávání kladné. Tento model na hladině významnosti 95 % dokazuje, že v období vlád levicové strany ČSSD docházelo ke zvyšování výnosů daně z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti.

$$(7) D DPFO \text{ záv.} = \beta_0 + \beta_1 * ELEC (+1) + \beta_2 * LEFT + \\ + \beta_3 * (-1)D \text{ debt} + \beta_4 * (-1)D DPFO \text{ záv.} + \varepsilon$$

33 Výsledek regrese – DPFO záv. (povolební rok)

Výsledky regrese se závislou proměnnou : D DPFO záv. (tabulka R= ,74572137 R2= ,55610036 Upravené R2= ,38536974 F(5,13)=3,2572 p<,03998 Směrod. chyba odhadu : ,00111				
N=19	b	Sm.chyba z b	t(13)	p-hodn.
Abs. člen	-0,001758	0,000535	-3,28407	0,005927
ELEC (+1)	0,001126	0,000552	2,04005	0,062202
LEFT	0,001475	0,000585	2,52162	0,025526
(-1) D debt	0,035415	0,013876	2,55226	0,024090
(-1) D DPFO záv.	-0,331759	0,195171	-1,69984	0,112947
(-1) D GDPGAP	0,000105	0,000124	0,84618	0,412759

Zdroj: vlastní výpočet

Změny výnosů daně z příjmů ze závislé činnosti jsou vysvětlovanými proměnnými vysvětleny přibližně z 56 %. Jako statisticky významná volební proměnná vyšla proměnná LEFT, která vyjadřuje vládu levicové strany ČSSD, a to na hladině významnosti 95 %, tak i proměnná ELEC (+1). Tato proměnná je významná na hladině významnosti 90 %. Znaménka regresních koeficientů jsou dle očekávání kladná.

V tomto modelu jsem prokázala, že za vlády ČSSD v povolebním roce docházelo k navýšení výnosů daní z příjmu fyzických osob ze závislé činnosti.

5. Model – DPFO ze samostatné činnosti

V tomto modelu hledám závislost výnosů daně z příjmů fyzických osob ze samostatné činnosti a volebních proměnných. I v tomto zahrnuji již zmiňované další proměnné a zároveň předpokládám stejná znaménka regresních koeficientů jako u předchozích modelů.

$$(8) D DPFO \text{ sam.} = \beta_0 + \beta_1 * ELEC + \beta_2 * LEFT + \beta_3 * (-1)D \text{ debt} + \\ + \beta_4 * (-1)D DPFO \text{ sam.} + \beta_5 * (-1)D GDPGAP + \varepsilon$$

34 Výsledek regrese – DPFO sam.

Výsledky regrese se závislou proměnnou : D DPFO sam. (tabulk				
R= ,78599145 R2= ,61778255 Upravené R2= ,47077584				
F(5,13)=4,2024 p<,01711 Směrod. chyba odhadu : ,00076				
N=19	b	Sm.chyba z b	t(13)	p-hodn.
Abs. člen	-0,001975	0,000437	-4,51430	0,000582
ELEC	-0,000406	0,000455	-0,89107	0,389086
LEFT	0,001609	0,000431	3,73477	0,002499
(-1) D debt	0,022801	0,010212	2,23272	0,043781
(-1) D DPFO sam.	-0,638515	0,205503	-3,10708	0,008332
(-1) D GDPGAP	0,000056	0,000094	0,59836	0,559881

Zdroj: vlastní výpočet

Model je jako celek významný. Proměnnými je vysvětlen z 62 %. Volební proměnná LEFT je průkazná na hladině významnosti 99 %. To znamená, že za vlády ČSSD docházelo ke zvyšování výnosů daně z příjmů fyzických osob ze samostatné činnosti.

6. Závěr

Zkoumání politicko-rozpočtového cyklu v České republice naráželo a stále naráží na několik problémů. Nejvýznamnějším problémem je krátká časová řada. Stejně jako u dalších autorů jsou první volby po vzniku samostatné České republiky z analýzy vypuštěny. Rok 2017 je také rokem volebním, ale do analýzy nemohl být zahrnut. Ve sledované časové řadě zbylo 6 voleb, z toho 2 předčasné. Dalšími problémy, které jsou ovšem platné i pro další země, je zpoždění důsledků přijímaných opatření, nejednoznačné členění levice a pravice nebo už pouhá samotná volba proměnných modelu.

Hlavním cílem práce bylo vypracovat přehled změn ve struktuře a výši zdanění ve vazbě na hospodářský a volební cyklus. Pomocí metody nejmenších čtverců jsem prokázala, že politicko-rozpočtový cyklus se v České republice projevuje zejména v daních z příjmů ze samostatné činnosti. Statisticky významná se jevila proměnná LEFT, což potvrzuje ideologický koncept politicko-rozpočtového cyklu. A to i u několika modelů na hladině významnosti 95 %. Dalším významným zjištěním je, že od vstupu do Evropské unie dochází k růstu výnosů daně z přidané hodnoty, a to prokazatelně na hladině významnosti 90 %. Navzdory očekávání se mi nepodařilo prokázat, že před volbami dochází k poklesu výnosů daní (daňové kvóty). Nárůst daně z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti po volbách se na hladině významnosti 90 % prokázat podařilo. Nárůst výnosů daně z příjmů fyzických osob ze samostatné činnosti za vlády ČSSD se podařilo prokázat dokonce na hladině významnosti 99 %.

Další přidruženou analýzou bylo zkoumání zdanění v programech politických stran. Výstupem z této analýzy je závěr, že jednotlivá uskupení napříč politickým spektrem si uvědomují nutnost daňové reformy, k její realizaci zatím ale nedošlo. Dále i jednotlivé požadavky stran reprezentujících levice (ČSSD a KSČM) požadující vyšší zdanění právnických osob naproti požadavku ODS, nezvyšovat daně, jsou v souladu s rozdělením levice a pravice tak, jak užívám v této práci.

Další částí práce je také sledování vývoje výnosů jednotlivých daní. Velmi zajímavý je vývoj daně z příjmů fyzických osob ze samostatné výdělečné činnosti. Tato daň vykazuje výrazný propad výnosů. Zajímavý vývoj výnosů má i daň z nemovitých věcí.

V dalších letech bude jistě zajímavé zopakovat tento výzkum tak, jak bude přibývat dat vhodných pro analýzu. Také by stálo za zamýšlenou použít jinou proměnnou reflektující hospodářský cyklus.

Summary

This thesis is focused on the tax changes in the Czech Republic. It examines the taxes' influence during the election period.

The general government establishes the taxes; however, there are special-interest groups and bureaucracy, which enforce their interest. The government changes the tax rates in order to prevent cyclical fluctuations in the economy. The theory says that politicians encourage tax reduction and increase in expenditures before the election. They tend to take a position that represents the Median Voter in order to be re-elected.

This theory is investigated under the conditions of the Czech Republic in 1995 and 2016. The thesis is focused on changes of the revenue side of the state budget.

The explained variable is tax quota and the revenues of individual taxes. The explanatory variables are: election year, year after election and the reign of the leftist czech party, which is called Česká sociálně demokratická strana (ČSSD). The next explanatory variables are entry of the Czech republic to European Union and the debt of state budget.

The data are used and are available on the website of the Czech Statistical Office, Finanční správa ČR, AMECO and Revenue Statistics of OECD. To demonstrate of political budget cycle is used the Least Squares Method.

I demonstrate that there is political budget cycle in the Czech republic on the revenue side of state budget.

Key words: tax changes, political budget cycle, election programs, Public Choice Theory

JEL Classification: **H20, H24, D72, H25, E62**

Seznam použitých zdrojů

1. AMECO [online] 2017. Dostupné na WWW http://ec.europa.eu/economy_finance/ameco/user/serie/SelectSerie.cfm
2. Brender, A., & Drazen, A. (2004). *POLITICAL BUDGET CYCLES IN NEW VERSUS ESTABLISHED DEMOCRACIES*. Dostupné na <http://www.nber.org/papers/w10539>
3. David, R. (1995). *Politologie: základy společenských věd* (1. vydání). Olomouc: Fin.
4. Doležalová, J. (2010). Working paper c 04/2010 - Politicko-rozpočtový cyklus v České republice a v Rakousku. Dostupné na <https://is.muni.cz/do/econ/soubory/oddeleni/centrum/papers/>
5. Drazen, A. (2000). *The Political Business Cycle After 25 Years*. Načteno z www.nber.org: <https://www.mysciencework.com/publication/download/d0a5749aa7b4f9f718103a3ab8520766/b4a002cbde00a5d455be57ab6f6a860d>
6. Duben, R. (2001). *Ekonomika veřejného sektoru II: (některá teoretická východiska, formy a nástroje realizace činností ve veřejném sektoru)* (1. vydání). Praha: Vysoká škola ekonomická, Fakulta managementu Jindřichův Hradec
7. Dvořák, P. (2008). *Veřejné finance, fiskální nerovnováha a finanční krize* (1. vyd.). Praha: C. H. Beck.
8. Hamerníková, B., & Maaytová, A. (2010). *Veřejné finance* (2., aktualiz. vyd.). Praha: Wolters Kluwer Česká republika
9. Helísek, M. (1996). *MAKROEKONOMIE pro bakalářské studium* (1. vydání). Slaný: Melandrium.
10. Holman, R. (2004). *Makroekonomie: středně pokročilý kurz* (1. vydání). Praha: C.H. Beck
11. Jackson, P. M., & Brown, C. V. (2003). *Ekonomie veřejného sektoru* (1. vydání). Praha: Eurolex Bohemia.
12. Kubátová, K. (1994). *Moderní průvodce daňovým systémem* (1. vydání). Praha: Grada.
13. Kubátová, K. (2015). *Daňová teorie a politika* (6., aktualizované vydání). Praha: Wolters Kluwer

14. Kubátová, K., & Vitek, L. (1997). *Daňová politika: teorie a praxe* (1.vydání). Praha: Codex.
15. Kurzy.cz [online] 2017. Dostupné na WWW <http://www.kurzy.cz/cnb/ekonomika>
16. Macáková, L., & kolektiv. (2002). *Mikroekonomie - Základní kurs* (7. vydání). Slaný: Melandrium.
17. Němcová, I., & Žák, M. (1997). *Hospodářská politika* (1. vydání). Praha: Grada Publishing.
18. OECD Statistics [online] 2017. Dostupné na WWW <https://stats.oecd.org>
19. Peková, J. (2008). *Veřejné finance: úvod do problematiky* (4., aktualiz. a rozš. vyd.). Praha: ASPI.
20. Peková, J. (2011). *Veřejné finance: teorie a praxe v ČR* (1. vydání). Praha: Wolters Kluwer Česká republika
21. Pšeja, P. (2005). *Stranický systém České republiky: politické strany a jejich vývoj 1989-1998* (1. vydání). Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury.
22. Resortní program [Online]. (2016). Retrieved March 27, 2017, from <http://www.anobudeliz.cz/cs/o-nas/program/volby-2013/resortni-program/>
23. Rasmichová, L., & Jindřich Soukup a kolektiv. (1995). *Makroekonomie: (základní kurs)* (Vyd. 3.). Slaný: Melantrich.
24. Shi, M., & Svensson, J. (2004). Political budget cycles: Do they differ across countries and why? *Journal of Public Economics*. Dostupné na: <http://dx.doi.org/10.1016/j.jpubeco.2005.09.009>
25. Slaný, A., & Žák, M. (1999). *Hospodářská politika* (1. vydání). Praha: C.H Beck.
26. Strecková, Y., Malý, I., & kolektiv. (1998). *Veřejná ekonomie pro školu i praxi* (1. vydání). Praha: Computer Press
27. Široký, J. (2015). *Základy daňové teorie s praktickými příklady* (1. vydání). Praha: Wolters Kluwer.
28. Údaje z výběru daní [Online]. (2017). In *Finanční správa*. Retrieved from <http://www.financnisprava.cz/cs/dane-a-pojistne/analyzy-a-statistiky/udaje-z-vyberu-dani>
29. Vančurová, A. (2008) Daňové reformy ČR [Online]. In *VŠE v Praze*. Načteno z: http://kvf.vse.cz/vyzkum/publikace-v-elektronicke-forme/papery-2008/1218123709_sb_vancurova/

30. Volby.cz [Online]. (2017). Retrieved March 27, 2017, from <http://www.volby.cz>
31. Volební program (2006). *Strana zelených*. Dostupné na: http://www.volic.cz/http___www.zeleni.pdf
32. Volební program (2010). *Věci veřejné*. Dostupné na: <http://www.olympic.cz/financovani/docs/VV.pdf>
33. Volební program (2013). *Úsvit národní koalice*. Načteno z <http://www.usvitnarodnikoalice.cz/ke-stazeni/>
34. Volební programy (2014). *Komunistická strana Čech a Moravy*. Načteno z: <http://old.kscm.cz/politika-kscm/volebni-program>
35. Volební programy (2015). *Křesťanská a demokratická unie - Československá strana lidová*. Načteno z: <http://www.kdu.cz/o-nas/dokumenty/volebni-programy>
36. Volební programy (2017). *ODS - Občasná demokratická strana*. Načteno z ODS: <http://www.ods.cz/programy/archiv>
37. Volební programy (2017). *TOP 09*. Načteno z: <http://www.top09.cz/proc-nas-volit/volebni-program/>
38. Volební programy [Online]. (2017). In *Česká strana sociálně demokratická*. Retrieved from <https://www.cssd.cz/ke-stazeni/volebni-programy/>

Seznam použitých zkratk

Politické strany:

ODS – Občanská demokratická strana

KSČM – Komunistická strana Čech a Moravy

ČSSD – Česká strana sociálně demokratická

ODA – Občanská demokratická aliance

KDU-ČSL – Křesťanská a demokratická unie-Československá strana lidová

VV – Věci veřejné

US-DEU – Unie svobody-Demokratická unie

Jednotlivé daně:

DPH – Daň z přidané hodnoty (Zákon č. 235/2004 Sb.)

DPPO – Daň z příjmů právnických osob (Zákon č. 586/1992 Sb.)

DPFO – Daň z příjmů fyzických osob (Zákon č. 586/1992 Sb.)

Ostatní:

EU – Evropská unie

HDP – Hrubý domácí produkt

Seznam obrázků

1 Složená daňová kvóta	4
2 Struktura daňových výnosů dle členění OECD; v mil. CZK.....	5
3 Struktura daňových výnosů členěných dle OECD v roce 2015.....	6
4 Lafferova křivka	8
5 Mezera produktu v České republice	10
6 Tempo růstu reálného HDP	10
7 Příklad rozdělení voličů na škále „levice-pravice“	15
8 Politický cyklus.....	16
9 Zpožděný politický cyklus.....	16
10 Čeští voliči v roce 1996 (sebezařazení)	18
11 Výnos DPH v mil. Kč v cenách roku 2010.....	27
12 Výnos DPFO v mil. Kč v cenách roku 2010	28
13 Výnos DPPO v mil. Kč v cenách roku 2010	28
14 Výnosy daně z nemovitých věcí v mil. Kč v cenách roku 2010.....	29
15 Výnos daně silniční v mil. Kč v cenách roku 2010, v mil. CZK.....	29
16 Vývoj výnosů příspěvků na sociální pojištění v mil. CZK v cenách roku 2010	30
17 Výnos spotřebních daní (5121) v cenách roku 2010 (v mil. CZK)	30
18 Struktura výnosů jednotlivých spotřebních daní v roce 2015.....	31
19 Volební výsledek v roce 1996	32
20 Volební výsledek v roce 1998	33
21 Volební výsledek v roce 2002	34
22 Volební výsledek v roce 2006	35
23 Volební výsledek v roce 2010	36
24 Volební výsledek v roce 2013	37
25 Podíl výnosů DPH ku HDP	40
26 Podíl výnosů DPPO ze závislé činnosti ku HDP.....	41
27 Podíl výnosů DPFO ze samostatné činnosti ku HDP	41
28 Podíl výnosů DPPO ku HDP	42
29 Výsledek regrese - Daňová kvóta	42
30 Výsledek regrese – Daňová kvóta	43
31 Výsledek regrese – DPH.....	44
32 Výsledek regrese – DPFO záv. (volební rok)	44
33 Výsledek regrese – DPFO záv. (povolební rok)	45
34 Výsledek regrese – DPFO sam.	46

Seznam tabulek

Tabulka 1 Rozdělení politického spektra.....	17
Tabulka 2 Předpoklady zkoumaných modelů.....	23
Tabulka 3 Sazby daně z přidané hodnoty	26
Tabulka 4 Sazby daně z příjmů fyzických osob	26
Tabulka 5 Sazby daně z příjmů právnických osob	27
Tabulka 6 Zdanění v programech politických stran v roce 1996	33
Tabulka 7 Zdanění v programech politických stran v roce 1998	33
Tabulka 8 Zdanění v programech politických stran v roce 2002	34
Tabulka 9 Zdanění v programech politických stran v roce 2006	35
Tabulka 10 Zdanění v programech politických stran v roce 2010	37
Tabulka 11 Zdanění v programech politických stran v roce 2013	38

Přílohy

1) Klasifikace daní podle OECD

1000				Daně z důchodů, zisků a kapitálových výnosů
	1100			Daně z důchodů, zisků a kapitálových výnosů od jednotlivců
		1110		Z příjmů a ze zisků
		1120		Z kapitálových výnosů
	1200			Daně z příjmů, zisků a kapitálových výnosů od společnosti
		1210		Z příjmů a ze zisků
		1220		Z kapitálových výnosů
	1300			Položky, které nelze jednoznačně zařadit mezi 1100 a 1200
2000				Příspěvky na sociální zabezpečení
	2100			Zaměstnanci
	2200			Zaměstnavatelé
	2300			Osoba samostatně výdělečně činná nebo nezaměstnaná
	2400			Nezařaditelné do 2100, 2200 a 2300
3000				Daně z mezd a pracovních sil
4000				Daně majetkové
	4100			Pravidelné daně z nemovitého majetku
		4110		Domácnosti
		4120		Ostatní
	4200			Pravidelné daně z čistého jmění
		4210		Jednotlivci
		4220		Společnosti
	4300			Daně z pozůstalostí, dědické a darovací
		4310		Daně z pozůstalostí a dědické
		4320		Daně darovací
	4400			Daně z finančních a kapitálových transakcí
	4500			Ostatní nepravidelné daně z majetku
		4510		Z čistého jmění
		4520		Ostatní nepravidelné
	4600			Ostatní pravidelné daně z majetku
5000				Daně ze zboží a služeb
	5100			Daně z výroby, prodeje, převodů, leasingu a dodávek zboží a úpravy zboží
		5110		Daně všeobecné
			5111	Daň z přidané hodnoty
			5112	Daně prodejní (obratové)
			5113	Ostatní všeobecné daně ze zboží a služeb
		5120		Daně ze specifických zboží a služeb
			5121	Spotřební daně
			5122	Zisky z fiskálních monopolů
			5123	Cla a dovozní daně
			5124	Vývozní daně

		5125	Daně z investičního zboží
		5126	Daně ze specifických služeb
		5127	Ostatní daně z mezinárodního obchodu a transakcí
		5128	Ostatní daně ze specifického zboží a služeb
	5130		Nezařaditelné do skupin 5110 až 5120
5200			Daně z používání nebo povolení používání zboží nebo vykonávání určitých činností
	5210		Pravidelné daně
		5211	Placené domácnostmi z motorových vozidel
		5212	Placené ostatními subjekty z motorových vozidel
		5213	Ostatní pravidelné daně
	5220		Nepravidelné daně
	5300		Nezařaditelné do skupin 5100 až 5200
6000			Ostatní daně
	6100		Placené výhradně podniky
	6200		Placené jinými subjekty než podniky, nebo neidentifikovatelné

Zdroj: Kubátová, 2015

2) Daně spravované Finanční správou v České republice

Daň	Daň silniční	Daň dědická	Daň darovací	Daň z převodu nemovitostí	Daň z nabytí nemovitých věcí	Ost. příjmy, odvody, pok. a popl.	Daň z nemovitých věcí	Odvod z elektriny ze slun. záření	Odvod z loterií §41b odst.1	Odvod z loterií §41b odst.2,3,4
1996	X	X	X	X		X	X			
1997	X	X	X	X		X	X			
1998	X	X	X	X		X	X			
1999	X	X	X	X		X	X			
2000	X	X	X	X		X	X			
2001	X	X	X	X		X	X			
2002	X	X	X	X		X	X			
2003	X	X	X	X		X	X			
2004	X	X	X	X		X	X			
2005	X	X	X	X		X	X			
2006	X	X	X	X		X	X			
2007	X	X	X	X		X	X			
2008	X	X	X	X		X	X			
2009	X	X	X	X		X	X			
2010	X	X	X	X		X	X			
2011	X	X	X	X		X	X	X		
2012	X	X	X	X		X	X	X	X	X
2013	X	X	X	X		X	X	X	X	X
2014	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
2015	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X

Zdroj: Finanční správa ČR, 2017; vlastní úprava